

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

31 Δεκεμβρίου 2025

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 7260

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΕΠΕΑ/147529/1159

Έγκριση Επικαιροποιημένου Σχεδίου Δράσης για την Καταπολέμηση της Ενεργειακής Ένδειας, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 25 του ν. 4342/2015.

**Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΚΑΙ Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τον ν. 4342/2015 για την ενεργειακή απόδοση (Α' 143), και ιδίως την παρ. 1 του άρθρου 25 αυτού.
2. Τον ν. 4622/2019 «Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» (Α' 133).
3. Το άρθρο 90 του Κώδικα νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την περ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019.
4. Το π.δ. 27/2025 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτή Υπουργού, Υφυπουργών και Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης.» (Α' 44).
5. Το π.δ. 70/2015 (Α' 114).
6. Το π.δ. 132/2017 «Οργανισμός Υπουργείου Περι-

βάλλοντος και Ενέργειας (Υ.ΠΕ.Ν.)» (Α' 160) και ιδίως το άρθρο 47 αυτού.

7. Την υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΥΠΡΓ/37371/2512/4.04.2025 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στον Υφυπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Νικόλαο Τσάφο» (Β' 1660).

8. Την υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΓΔΕ/89335/5599/27.09.2021 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Έγκριση Σχεδίου Δράσης για την Καταπολέμηση της Ενεργειακής Ένδειας, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 25 του ν. 4342/2015» (Β' 4447).

9. Την υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΔΠΔΑ/135802/5.12.2025 εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας της περ. ε' της παρ. 5 του άρθρου 24 του ν. 4270/2014.

10. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

11. Το γεγονός ότι η παρούσα δεν αφορά σε διοικητική διαδικασία για την οποία υπάρχει υποχρέωση καταχώρισης στο ΕΜΔΔ-ΜΙΤΟΣ, αποφασίζουμε:

1. Εγκρίνεται το Επικαιροποιημένο Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Ενεργειακής Ένδειας, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 25 του ν. 4342/2015 ως ακολούθως:

ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΜΕΝΟ

Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Ενεργειακής Ένδειας

Δεκέμβριος 2025

Περιεχόμενα

Πρόλογος	
1. Γενικό πλαίσιο και στόχοι Σχεδίου Δράσης	
1.1. Ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής	
1.2. Εθνικό πλαίσιο πολιτικής	
1.3. Υφιστάμενη κατάσταση ενεργειακής ένδειας.....	
1.4. Προκλήσεις	
1.5. Προτεραιότητες και στόχοι Σχεδίου Δράσης.....	
2. Εθνικός ορισμός ενεργειακής ένδειας.....	
2.1. Αρχική Προσέγγιση για τον εντοπισμό των πληττόμενων νοικοκυριών	
2.2. Νέα Προσέγγιση για τον εντοπισμό των πληττόμενων νοικοκυριών	
3. Μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπισης της ενεργειακής ένδειας	
Διάσταση I: Προστασία καταναλωτών - Άμεση άμβλυνση των προκαλούμενων επιπτώσεων στα πλέον ευάλωτα νοικοκυριά	
Διάσταση II: Αναπτυξιακή προοπτική - Δομική αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας: Δράσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την αύξηση της χρήσης ΑΠΕ	
Διάσταση III: Δράσεις ενημέρωσης, εκπαίδευσης και συντονισμού.....	
3.1. Σύνοψη μέτρων και πολιτικών	
3.2. Προϋποθέσεις για την αποτελεσματική υλοποίηση των επιλεγμένων μέτρων	
4. Μηχανισμός παρακολούθησης και ελέγχου Σχεδίου Δράσης	
Παράρτημα Α: Εντασσόμενες κατηγορίες δαπανών στις εύλογες δαπάνες διαβίωσης.....	

Πρόλογος

Η ενεργειακή ένδεια αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό φαινόμενο με ποικίλες προεκτάσεις και συνέπειες στην οικονομία, στην πολιτική, στην κοινωνία, στην υγεία και στο περιβάλλον των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), η καταπολέμησή του φαινομένου αποτελεί προτεραιότητα και σημαντική πρόκληση έως το έτος 2030, προκειμένου να επιτευχθεί η αντιστροφή των επιπτώσεων στην ελληνική κοινωνία.

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας απαιτείται ο δυναμικός σχεδιασμός και η εφαρμογή μιας συνεκτικής στρατηγικής, η οποία θα στοχεύει στη μόνιμη και μακροπρόθεσμη καταπολέμηση του προβλήματος.

Το παρόν Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει τον ορισμό των νοικοκυριών τα οποία πλήττονται από την ενεργειακή ένδεια μέσω συγκεκριμένων ποσοτικών κριτηρίων, καθώς και την ανάπτυξη μιας εξειδικευμένης διαδικασίας παρακολούθησης και αξιολόγησης της πορείας μετριασμού του φαινομένου στην Ελλάδα έως το 2030.

Τα προτεινόμενα μέτρα πολιτικής συμμορφώνονται με τις επιταγές της Οδηγίας 2019/944/ΕΕ και της Οδηγίας 2023/1791/ΕΕ, ενώ δίνεται προτεραιότητα στη διαδικασία παρακολούθησης και αποτίμησης των επιπτώσεων του κάθε μέτρου ξεχωριστά, με σκοπό είτε τον ανασχεδιασμό τους, είτε την υιοθέτηση νέων μέτρων και πολιτικών, στην περίπτωση που αυτό κριθεί αναγκαίο.

Στόχος του συγκεκριμένου Σχεδίου Δράσης είναι η διαμόρφωση του πλαισίου, η διαρκής χαρτογράφηση του φαινομένου και η ανάλυση των χαρακτηριστικών των πληττόμενων νοικοκυριών, με σκοπό την ορθότερη κατανόηση του φαινομένου και τον αποτελεσματικότερο σχεδιασμό και εφαρμογή των απαραίτητων μέτρων και πολιτικών.

Για την κατάρτιση του Σχεδίου Δράσης κρίσιμη ήταν η συνεισφορά εμπλεκόμενων μερών μέσω πρωτοβουλιών διαβούλευσης, οι οποίες διοργανώθηκαν με σκοπό τη διεξαγωγή ενός αποδοτικού διαλόγου με εκπροσώπους, τόσο από την επιστημονική κοινότητα, όσο και από διάφορους κοινωνικούς φορείς.

1. Γενικό πλαίσιο και στόχοι Σχεδίου Δράσης

1.1. Ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής

Η ενεργειακή ένδεια αποτελεί ένα ιδιαίτερα σοβαρό φαινόμενο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το οποίο πλήττει πάνω από 50 εκατ. πολίτες κυρίως λόγω της χαμηλής ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων κατοικίας και των οικιακών συσκευών, του υψηλού κόστους αγοράς των ενεργειακών προϊόντων, των χαμηλών εισοδημάτων και των ιδιαίτερων αναγκών των νοικοκυριών (ΕC, 2020)¹.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη αναγνωρίσει την ενεργειακή ένδεια ως ένα ζήτημα μείζονος σημασίας και έχει δεσμευτεί για την προστασία των ευάλωτων νοικοκυριών. Η ενεργειακή ένδεια αποτελεί προτεραιότητα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής πολιτικής, απαιτώντας από τα Κράτη-Μέλη να παρακολουθούν συστηματικά την εξέλιξη του φαινομένου στη χώρα τους και να καθορίσουν έναν εθνικό στόχο για την καταπολέμησή του.

Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της Οδηγίας 2019/944/ΕΕ, που αφορά στους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την τροποποίηση της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ, προβλέπεται ότι τα Κράτη-Μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να προστατεύουν τους ευάλωτους και ενεργειακά φτωχούς καταναλωτές στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Τα μέτρα αυτά είναι δυνατό να διαφέρουν ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν σε κάθε Κράτος-Μέλος και να περιλαμβάνουν μέτρα κοινωνικής ή ενεργειακής πολιτικής για την πληρωμή των λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος, τη δρομολόγηση επενδύσεων με σκοπό τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης ή για την προστασία των καταναλωτών, ή με άλλα μέτρα, εκτός των δημόσιων παρεμβάσεων στον καθορισμό των τιμών για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας. Για την περίπτωση κατά την οποία παρέχεται καθολική υπηρεσία, τα μέτρα μπορούν να διαφοροποιούνται αναλόγως αν αυτά απευθύνονται σε οικιακούς πελάτες ή σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Κατά παρέκκλιση, τα Κράτη-Μέλη δύνανται να εφαρμόζουν δημόσιες παρεμβάσεις όσον αφορά τον καθορισμό των τιμών για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας σε ενεργειακά φτωχούς ή ευάλωτους οικιακούς πελάτες βάσει των ακόλουθων προϋποθέσεων²:

- ✓ Να επιδιώκουν το γενικό οικονομικό συμφέρον και να μην υπερβαίνουν το μέτρο πολιτικής που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου γενικού οικονομικού συμφέροντος.
- ✓ Να ορίζονται σαφώς, να είναι διαφανείς, να μην εισάγουν διακρίσεις και να είναι επαληθεύσιμες.
- ✓ Να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας στους πελάτες.
- ✓ Να είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας και αναλογικές ως προς τους δικαιούχους.

¹ https://ec.europa.eu/energy/topics/markets-and-consumers/energy-consumer-rights/energy-poverty_en?redir=1#energy-poverty-in-the-eu

² Παρ. 4 και 5 του άρθρου 5 της Οδηγίας 2019/944/ΕΕ.

- ✓ Να μην οδηγούν σε επιπρόσθετο κόστος για τους συμμετέχοντες στην αγορά κατά τρόπο που εισάγει διακρίσεις.
- ✓ Να εκτιμούν τον αριθμό των νοικοκυριών που πλήττονται από ενεργειακή φτώχεια, λαμβάνοντας υπόψη τις αναγκαίες εγχώριες ενεργειακές υπηρεσίες που χρειάζονται για να διασφαλίζονται τα βασικά πρότυπα διαβίωσης στο αντίστοιχο εθνικό πλαίσιο, την υφιστάμενη κοινωνική πολιτική και άλλες σχετικές πολιτικές, καθώς και τις ενδεικτικές κατευθύνσεις της Επιτροπής για τους δείκτες που σχετίζονται με την ενεργειακή φτώχεια³.
- ✓ Να περιλαμβάνουν στην ολοκληρωμένη εθνική έκθεση προόδου για την ενέργεια και το κλίμα:
 - α) πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο προς τον εθνικό ενδεικτικό στόχο μείωσης του αριθμού των νοικοκυριών σε ενεργειακή φτώχεια και
 - β) ποσοτικές πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό των νοικοκυριών σε ενεργειακή φτώχεια και, εφόσον είναι διαθέσιμες, πληροφορίες σχετικά με τις πολιτικές και τα μέτρα για την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας⁴.

Τα Κράτη-Μέλη πρέπει να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα πολιτικής για την προστασία των πελατών και, ειδικότερα, να μεριμνούν ώστε να υφίστανται επαρκείς διασφαλίσεις για την προστασία των ευάλωτων πελατών. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε Κράτος-Μέλος, μεταξύ άλλων, πρέπει να καθορίζει την έννοια των ευάλωτων πελατών και αναφορικά με την απαγόρευση της αποσύνδεσης τέτοιων καταναλωτών σε κρίσιμες περιόδους. Η έννοια των ευάλωτων πελατών δύναται να περιλαμβάνει τα επίπεδα εισοδήματος, το μερίδιο του διαθέσιμου εισοδήματος που διατίθεται για ενεργειακές δαπάνες, την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων κατοικίας, την κρίσιμη εξάρτηση από ηλεκτρικό εξοπλισμό για λόγους υγείας, την ηλικία ή άλλα κριτήρια. Επισημαίνεται όμως, ότι τα συγκεκριμένα μέτρα πολιτικής δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να παρακωλύουν την απελευθέρωση και την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς ενέργειας⁵.

Τα Κράτη-Μέλη οφείλουν, επίσης, να καθορίσουν και να δημοσιεύσουν το σύνολο των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό των νοικοκυριών, τα οποία πλήττονται από ενεργειακή ένδεια⁶.

Η Οδηγία 2009/73/ΕΕ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της Οδηγίας 2003/55/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 2019/692/ΕΕ, περιέχει προβλέψεις για τα ενεργειακά ευάλωτα νοικοκυριά. Πιο συγκεκριμένα⁷, τα Κράτη-Μέλη πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα πολιτικής για την προστασία των τελικών πελατών και να μεριμνούν ώστε να παρέχονται επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία των ευάλωτων πελατών. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε Κράτος-Μέλος ορίζει την έννοια των ευάλωτων πελατών, η οποία μπορεί να αναφέρεται στην ενεργειακή ένδεια και, μεταξύ άλλων, στην απαγόρευση αποσύνδεσης των πελατών αυτών σε κρίσιμες περιόδους χωρίς να παρεμποδίζεται ταυτόχρονα η απελευθέρωση και η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς ενέργειας.

³ Άρθρο 3 παρ. 3 στοιχείο δ) του Κανονισμού 2018/1999/ΕΕ.

⁴ Άρθρο 24 του Κανονισμού 2018/1999/ΕΕ.

⁵ Άρθρο 28.

⁶ Άρθρο 29.

⁷ Άρθρο 3 παρ. 3.

Η Οδηγία 2023/1791/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση θέτει ένα νέο πλαίσιο, ώστε τα μέτρα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης να συνεισφέρουν στην αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας και να βελτιώσουν την θέση των ευάλωτων καταναλωτών, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να είναι συμπληρωματικά στις κοινωνικές πολιτικές που υιοθετούνται. Κατ' αρχάς, προβλέπεται ότι τα Κράτη-Μέλη καθορίζουν και επιτυγχάνουν μερίδιο του στόχου εξοικονόμησης ενέργειας εκφρασμένο σε σωρευτική εξοικονόμηση ενέργειας κατά την τελική χρήση, το οποίο ισούται τουλάχιστον με το ποσοστό των νοικοκυριών που πλήττονται από ενεργειακή ένδεια, μεταξύ ατόμων που πλήττονται από ενεργειακή ένδεια, ευάλωτων πελατών, ατόμων σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και, κατά περίπτωση, ατόμων που ζουν σε κοινωνικές κατοικίες⁸. Επιπρόσθετα, τα Κράτη-Μέλη διασφαλίζουν ότι οι αρμόδιες αρχές λαμβάνουν μέτρα για τον μετριασμό των σημαντικών αρνητικών άμεσων ή έμμεσων επιπτώσεων στα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν ενεργειακή ένδεια, στα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος ή στις ευάλωτες ομάδες κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων ενεργειακής απόδοσης⁹. Τέλος, προβλέπεται η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των καταναλωτών ενέργειας συμπεριλαμβανομένων των πληττόμενων νοικοκυριών από την ενεργειακή φτώχεια¹⁰ και επιδιώκεται η ενδυνάμωση και προστασία των ευάλωτων πελατών και ο μετριασμός της ενεργειακής φτώχειας μέσω στοχευμένων δράσεων¹¹.

Θέματα αναφορικά με την ενεργειακή ένδεια περιλαμβάνονται επίσης και στην Οδηγία 2024/1275/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, όπου προβλέπεται ότι το εθνικό σχέδιο ανακαίνισης του κτιριακού αποθέματος πρέπει να συμβάλλει στην άμβλυνση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας με χρηματοδοτικά εργαλεία και Υπηρεσίες Μίας Στάσης¹².

Τέλος, στο πλαίσιο του Κανονισμού 2018/1999/ΕΕ της ΕΕ για τη Διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα, προβλέπεται ότι τα ενοποιημένα ΕΣΕΚ πρέπει να περιλαμβάνουν εκτιμήσεις για τον αριθμό των νοικοκυριών που πλήττονται από ενεργειακή ένδεια, ενώ συστήνεται ο καθορισμός εθνικού στόχου στην περίπτωση μεγάλου αριθμού ευάλωτων νοικοκυριών¹³.

1.2. Εθνικό πλαίσιο πολιτικής

Το υφιστάμενο πλαίσιο πολιτικής σε εθνικό επίπεδο για την καταπολέμηση της ενεργειακής ένδειας καθορίζεται από τους νόμους για την εναρμόνιση του εθνικού δικαίου με τις ευρωπαϊκές Οδηγίες, όσο και από μία σειρά στοχευμένων μέτρων και πολιτικών εστιασμένα στην προστασία των ευάλωτων καταναλωτών.

Ο Νόμος 4001/2011 (ΦΕΚ Α' 179/22-08-2011), με τον οποίο εναρμονίστηκε η Οδηγία 2009/72/ΕΚ, προβλέπει τις κατηγορίες των Ευάλωτων Πελατών¹⁴. Αυτές περιλαμβάνουν:

⁸ Άρθρο 8 παρ. 3.

⁹ Άρθρο 5 παρ. 6.

¹⁰ Άρθρο 22.

¹¹ Άρθρο 24.

¹² Άρθρα 17 και 18.

¹³ Άρθρο 3.

¹⁴ Άρθρο 52.

- ✓ Τους οικονομικά ασθενείς οικιακούς πελάτες, οι οποίοι πλήττονται από το φαινόμενο της ενεργειακής ένδειας.
- ✓ Τους πελάτες (οι ίδιοι είτε οι σύζυγοι αυτών ή πρόσωπα των οποίων έχουν την επιμέλεια σύμφωνα με το νόμο και συνοικούν με αυτούς), οι οποίοι εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη συνεχή και αδιάλειπτο παροχή ενέργειας. Στην κατηγορία αυτή υπάγονται οι πελάτες που χρήζουν μηχανικής υποστήριξης και ιδίως άτομα, τα οποία χρειάζονται συνεχή προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας για τη λειτουργία συσκευών υποστήριξης ή παρακολούθησης ζωτικών λειτουργιών, όπως ενδεικτικά οι συσκευές μηχανικής υποστήριξης αναπνευστικής ή καρδιακής λειτουργίας, οι συσκευές αιμοκάθαρσης και κάθε παρόμοιας φύσης συσκευή.
- ✓ Τους ηλικιωμένους πελάτες, οι οποίοι έχουν συμπληρώσει το εβδομηκοστό έτος της ηλικίας τους, υπό την προϋπόθεση ότι δεν συνοικούν με άλλο πρόσωπο το οποίο δεν έχει συμπληρώσει το ως άνω όριο ηλικίας.
- ✓ Τους πελάτες με σοβαρά προβλήματα υγείας, ιδίως άτομα με σοβαρή σωματική ή ψυχική αναπηρία, με νοητική αναπηρία, σοβαρά οπτικοακουστικά ή κινησιακά προβλήματα ή με πολλαπλές αναπηρίες ή με χρόνια πάθηση και οι οποίοι εκ του λόγου τούτου δεν δύνανται να διαχειριστούν και διαπραγματευτούν τη συμβατική τους σχέση με τον προμηθευτή.
- ✓ Τους πελάτες σε απομακρυσμένες περιοχές και ιδιαίτερα στα Μη Διασυνδεδεμένα Νησιά, οι οποίοι δικαιούνται ίδιες υπηρεσίες τόσο ως προς τις τιμές όσο και ως προς την ποιότητα, την ασφάλεια του εφοδιασμού και τη διαφάνεια των συμβατικών όρων και προϋποθέσεων με τους άλλους πελάτες.

Προβλέπεται, επίσης, ότι ανάλογα με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η κάθε κατηγορία, δύναται να λαμβάνονται πρόσθετα μέτρα πολιτικής για την προστασία τους, όπως είναι η παροχή μειωμένων τιμολογίων, η έκπτωση επί των δημοσιευμένων τιμολογίων κάθε προμηθευτή, η εγκατάσταση μετρητών με δυνατότητα προπληρωμής, η πρόβλεψη ευνοϊκότερων όρων πληρωμής των λογαριασμών, η υιοθέτηση εναλλακτικών τρόπων πρόσβασης σε υπηρεσίες εξυπηρέτησης και πληρωμής λογαριασμών και η απαγόρευση διακοπής σύνδεσης τέτοιων καταναλωτών σε κρίσιμες περιόδους¹⁵.

Τέλος, καθορίζονται οι υποχρεώσεις των προμηθευτών αναφορικά με την προστασία των ευάλωτων καταναλωτών με την υιοθέτηση συγκεκριμένων μέτρων και με την παροχή πληροφοριών σε θέματα που σχετίζονται με την ενεργειακή ένδεια, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας υποβολής και διαχείρισης αιτημάτων και παραπόνων των πελατών¹⁶.

Επιπρόσθετα, τα προηγούμενα έτη δρομολογήθηκε συγκεκριμένη δέσμη κανονιστικών μέτρων για την ενίσχυση των ευάλωτων νοικοκυριών. Αρχικά, το Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο (ΚΟΤ) θεσπίστηκε για την προστασία των ευπαθών ομάδων καταναλωτών¹⁷. Στη συνέχεια, τροποποιήθηκαν οι κατηγορίες των δικαιούχων του ΚΟΤ, τα κριτήρια ένταξης, καθώς και η χορηγούμενη έκπτωση στους δικαιούχους.

¹⁵ Άρθρο 52 παρ. 2.

¹⁶ Άρθρο 48.

¹⁷ Υπουργική Απόφαση υπ' αριθ. Δ5-ΗΛ/Β/Φ29/16027/06-08-2010 (ΦΕΚ Β' 1403/06-08-2010).

Στους Ευάλωτους Πελάτες παρέχονται, επιπροσθέτως, ειδικά μέτρα προστασίας, όπως είναι η χορήγηση προθεσμίας τουλάχιστον σαράντα ημερών για την εξόφληση λογαριασμών κατανάλωσης, δυνατότητα τμηματικής και άτοκης εξόφλησης των λογαριασμών κατανάλωσης, καθώς και των οφειλών παλαιότερων λογαριασμών, ενώ ορίζεται ότι το ύψος μηνιαίας δόσης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της αντίστοιχης μηνιαίας δαπάνης για την ηλεκτρική ενέργεια του Ευάλωτου Οικιακού Πελάτη. Επίσης, προβλέπεται η αναστολή της δυνατότητας του προμηθευτή να προβεί σε εντολή απενεργοποίησης μετρητή (διακοπής ρεύματος) λόγω ληξιπρόθεσμων οφειλών κατά το χρονικό διάστημα από Νοέμβριο έως Μάρτιο και κατά τη διάρκεια των μηνών Ιουλίου και Αυγούστου και τίθενται αυστηρότερες προϋποθέσεις για την καταγγελία της σύμβασης προμήθειας εκ μέρους του προμηθευτή¹⁸.

Ο Κώδικας Προμήθειας Ηλεκτρικής Ενέργειας¹⁹, προβλέπει ότι οι ευάλωτοι οικιακοί πελάτες μεταπίπτουν αυτόματα στο καθεστώς της Καθολικής Υπηρεσίας, χωρίς να προηγηθεί καθ' οιονδήποτε τρόπο διακοπή της ηλεκτροδότησης σε περίπτωση κατά την οποία ο προμηθευτής προβεί στην καταγγελία της Σύμβασης Προμήθειας ή ο παλαιός προμηθευτής υποβάλλει στον αντίστοιχο διαχειριστή εντολή απενεργοποίησης της παροχής λόγω ληξιπρόθεσμων οφειλών ή μη τήρησης, από πλευράς του πελάτη, των όρων του διακανονισμού των ληξιπρόθεσμων οφειλών.

Από το έτος 2012 έχει θεσμοθετηθεί η χορήγηση επιδόματος θέρμανσης σε συγκεκριμένες κατηγορίες καταναλωτών για την προμήθεια πετρελαίου θέρμανσης λόγω της αύξησης της τελικής τιμής του συγκεκριμένου προϊόντος. Υπουργικές Αποφάσεις εκδίδονται σε ετήσια βάση μέχρι σήμερα για τις διάφορες περιόδους θέρμανσης, με σκοπό τη ρύθμιση διαφόρων θεμάτων, όπως, ενδεικτικά, ο καθορισμός των δικαιούχων του επιδόματος θέρμανσης, τα κριτήρια χορήγησης, το ύψος του επιδόματος, η διαδικασία χορήγησης, οι αρμόδιες υπηρεσίες και λοιπά θέματα σχετικά με τη διαδικασία, το χρόνο, τον τρόπο και τον έλεγχο της χορήγησης του επιδόματος.

Το 2017 προβλέφθηκε η διάθεση ποσού 10 εκατ. € ως εφάπαξ ειδικό βοήθημα για τη στήριξη καταναλωτών με χαμηλά εισοδήματα, οι οποίοι έχουν αποσυνδεθεί από το δίκτυο παροχής ηλεκτρικής ενέργειας λόγω ληξιπρόθεσμων οφειλών, με σκοπό την αντιμετώπιση των ενεργειακών τους αναγκών. Επιπρόσθετα, συστήθηκε ειδικός λογαριασμός επανασύνδεσης παροχών ηλεκτρικού ρεύματος με διαχειριστή τον Διαχειριστή Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΔΕΔΔΗΕ), ώστε να μεταφερθεί το ως άνω ποσό από τον Κρατικό Προϋπολογισμό εντός του έτους 2017²⁰.

Το 2021 προβλέφθηκε η χορήγηση επιδότησης από το Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης της τιμολογητέας κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας καταναλωτών, των οποίων οι παροχές συνδέονται στη χαμηλή τάση²¹. Δικαιούχοι της επιδότησης είναι όλοι οι καταναλωτές ηλεκτρικής ενέργειας, οι παροχές των οποίων συνδέονται στην χαμηλή τάση, συμπεριλαμβανομένων των δικαιούχων ειδικών τιμολογίων Κοινωνικού Οικιακού Τιμολογίου

¹⁸ Υπουργική Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΗΕ/78337/224/06-11-2018 (ΦΕΚ Β' 5030/13-11-2018), με την οποία τροποποιήθηκε η Υπουργική Απόφαση Δ5-ΗΛ/Β/Φ1.21/12112/20-06-2013 (ΦΕΚ Β' 1521/21-06-2013).

¹⁹ όπως τροποποιήθηκε με την Υπουργική Απόφαση υπ' αριθ. ΑΠΕΗΛ/Γ/Φ1/οικ.177367/24-05-2016 (ΦΕΚ Β' 1463/24-05-2016).

²⁰ Άρθρο 36 του Νόμου 4508/2017 (ΦΕΚ Α' 200/22-12-2017).

²¹ Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθ. ΥΠΕΝ/ΔΗΕ/109471/1763/22-11-2021 (ΦΕΚ Β'/5402/22-11-2021).

(ΚΟΤ) και Τιμολογίου Υπηρεσιών Αλληλεγγύης (ΤΥΑ), οι οποίοι λαμβάνουν υψηλότερο ύψος ενίσχυσης σε σχέση με καταναλωτές που δεν εντάσσονται σε αυτά τα τιμολόγια.

Επίσης, προβλέφθηκε η παροχή στήριξης με τη μορφή επιδόματος θέρμανσης για την χειμερινή περίοδο 2021/2022²². Το συγκεκριμένο επίδομα για κάλυψη των θερμικών αναγκών χορηγείται σε φυσικά πρόσωπα, τα οποία για τη θέρμανσή τους καταναλώνουν πετρέλαιο εσωτερικής καύσης θέρμανσης ή φυσικό αέριο ή υγραέριο ή καυσόξυλα ή βιομάζα (πέλετ) ή θερμική ενέργεια μέσω τηλεθέρμανσης και πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια. Η παροχή επιδόματος θέρμανσης συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Τέλος, στις 24 Δεκεμβρίου 2021 τέθηκε σε λειτουργία ο πενταψήφιος αριθμός ενεργειακής αλληλεγγύης 15902 για την υποβολή αιτήματος επανασύνδεσης της παροχής των ευάλωτων νοικοκυριών, με σκοπό τη στήριξή τους από τις μεγάλες ανατιμήσεις στο κόστος ενέργειας.

Επιπρόσθετα, συγκεκριμένα χρηματοδοτικά προγράμματα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης έχουν ήδη δρομολογηθεί για την καταπολέμηση της ενεργειακής ένδειας. Προς αυτή την κατεύθυνση, τα προγράμματα για την «ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών» αφορούν στην υλοποίηση παρεμβάσεων σε κατοικίες που έχουν αποδεδειγμένα μικρή ενεργειακή απόδοση και οι οποίες ανήκουν σε ιδιοκτήτες με χαμηλά εισοδήματα χωρίς δυνατότητα πλήρους χρηματοδότησης με ίδια κεφάλαια των σχετικών εργασιών ενεργειακής αναβάθμισης. Το πρόγραμμα «Εξοικονομώ 2021», το οποίο εντάχθηκε στα εμβληματικά έργα που επιδοτούνται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, προέβλεπε κίνητρα για τη στήριξη των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών, παρέχοντας αυξημένο ποσοστό επιχορήγησης και διακριτό προϋπολογισμό για την ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών τους. Το μεγαλύτερο ποσοστό επιχορήγησης (75% για ιδιοκατοίκηση και 65% για δωρεάν παραχώρηση/ενοικίαση) προβλέπεται για νοικοκυριά με ατομικό εισόδημα μικρότερο των 5.000 € και οικογενειακό εισόδημα μικρότερο των 10.000 €. Προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και το πρόγραμμα «Εξοικονομώ 2023», το οποίο χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας διαθέτοντας διακριτό προϋπολογισμό για ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά. Τέλος, το πρόγραμμα «Εξοικονομώ 2025» λαμβάνει ιδιαίτερη μέριμνα για τη στήριξη οικογενειών με μέλος/μέλη ΑμεΑ, πληγέντων Θεσσαλίας (συμπεριλαμβανομένων των σεισμόπληκτων της δημοτικής κοινότητας Δαμασίου του Δήμου Τυρνάβου), σεισμόπληκτων Αρκαλοχωρίου και Σάμου, οικογενειών με τρία εξαρτώμενα τέκνα και ευάλωτων νοικοκυριών, αφενός παρέχοντας αυξημένο ποσοστό επιχορήγησης (έως και 100%) και αφετέρου εξασφαλίζοντας χρηματοδότηση από ειδικό προϋπολογισμό από πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Παράλληλα, ενισχύθηκε η αντικατάσταση συγκεκριμένων κατηγοριών ενεργοβόρων οικιακών ηλεκτρικών συσκευών με νέες, φιλικές προς το περιβάλλον και ενεργειακά πιο αποδοτικές στο πλαίσιο του προγράμματος «Ανακυκλώνω-Αλλάζω Συσκευή», παρέχοντας υψηλότερο ποσοστό ενίσχυσης (50%) στα ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά σε σχέση με τα λοιπά νοικοκυριά. Αντίστοιχα, ενισχύθηκε με υψηλότερο ποσοστό επιδότησης στα ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά η εγκατάσταση ηλιακού θερμοσίφωνα και αντλίας θερμότητας στο πλαίσιο του προγράμματος «Αλλάζω Σύστημα Θέρμανσης και Θερμοσίφωνα» (60% για την περίπτωση του ηλιακού θερμοσίφωνα).

²² Υπουργική Απόφαση υπ' αριθ. Α.1243 (ΦΕΚ Β' 5298/15-11-2021).

Στο πλαίσιο του Καθεστώτος Επιβολής²³, προβλέπεται ότι οι πάροχοι ενέργειας που συμμετέχουν στο συγκεκριμένο μηχανισμό δύνανται να εκπληρώσουν το στόχο εξοικονόμησης ενέργειας με την υλοποίηση τεχνικών ή/και συμπεριφορικών μέτρων σε ευάλωτα νοικοκυριά προσαυξάνοντας τις μονάδες εξοικονόμησης ενέργειας με το συντελεστή 1,4 στο πλαίσιο του Καθεστώτος Επιβολής της περιόδου 2021-2030.

Επίσης, στο πλαίσιο παροχής κινήτρων για την αποτελεσματική λειτουργία των ενεργειακών κοινοτήτων²⁴, προβλέπονται δράσεις για την υποστήριξη ευάλωτων καταναλωτών και την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας όσων ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, εντός της Περιφέρειας στην οποία βρίσκεται η έδρα της ενεργειακής κοινότητας, ανεξάρτητα αν έχουν την ιδιότητα του μέλους.

Στοχευμένες πρωτοβουλίες έχει αναλάβει και η Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων Ενέργειας και Υδάτων (ΡΑΑΕΥ) για την παροχή ακριβέστερης πληροφόρησης στους καταναλωτές αναφορικά με τις πρακτικές διακανονισμού των οφειλών και την εφαρμογή διευκολύνσεων σχετικά με την καταβολή προκαταβολής²⁵, τον υπολογισμό του ανταλλάγματος στην περίπτωση των πελατών που εντάσσονται στο ΚΟΤ²⁶, ενώ από τις αρχές Δεκεμβρίου 2020 έχει αναπτύξει εργαλείο σύγκρισης των τιμών των ενεργειακών προϊόντων²⁷. Επιπρόσθετα, στις 13 Σεπτεμβρίου 2021, η ΡΑΑΕΥ ανακοίνωσε την έναρξη λειτουργίας μιας ακόμα νέας ηλεκτρονικής εφαρμογής για την υποστήριξη των καταναλωτών, της “Πλατφόρμας Ενημέρωσης & Υποστήριξης Καταναλωτών - myRAE”. Η πλατφόρμα “myRAE”, αποτελεί ένα αυτόνομο ηλεκτρονικό σύστημα το οποίο δίνει τη δυνατότητα αποστολής, με εύκολο και φιλικό προς τον χρήστη τρόπο, μιας φόρμας παραπόνων προς τους Διαχειριστές Δικτύων και τους Παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου.

Παράλληλα έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες για τη στήριξη ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών από ΟΤΑ, όπως το πρόγραμμα “Υποστήριξη των Ενεργειακά Ευάλωτων Νοικοκυριών του Δήμου Ιλίου – Δράσεις για την αντιμετώπιση της Ενεργειακής Ένδειας”, το οποίο εκπονήθηκε το 2022 σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής. Στόχος του συγκεκριμένου πιλοτικού προγράμματος ήταν η εξασφάλιση της ελάχιστης εγγυημένης παροχής ηλεκτρικής ενέργειας ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών με την τοποθέτηση ηλεκτρονικών «έξυπνων» μετρητών. Το Γραφείο Αντιμετώπισης Ενεργειακής Φτώχειας του Δήμου Αθηναίων (ΓΑΕΦ) ιδρύθηκε με σκοπό να χαρτογραφήσει τα ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά της Αθήνας και να περιορίσει το φαινόμενο της ενεργειακής φτώχειας και να συμβάλει ενεργά στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Στα ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά που ολοκληρώνουν την καταγραφή ενεργειακής επάρκειας, μέσω του ΓΑΕΦ, εκδίδεται η Κάρτα Ενεργειακής Ωφέλειας (ΚΕΩ), επιτρέποντάς τους να έχουν πρόσβαση σε αγαθά που στοχεύουν στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κατοικιών τους και στη μείωση των ενεργειακών τους δαπανών.

Τέλος, συστάθηκε από την ΕΚΠΟΙΖΩ, σε συνεργασία με το ΚΑΠΕ και το ΕΜΠ, Υπηρεσία μας Στάσης στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου REVERTER «Deep REnovation roadmaps to decrease households VulnERability To Energy poverty», με σκοπό την ενημέρωση και την υποστήριξη

²³ ΥΠΕΝ/ΔΕΠΕΑ/102848/1035/20-11-2019 (ΦΕΚ Β' 4237/20-11-2019).

²⁴ Νόμος 4513/2018 (ΦΕΚ Α' 9/23-01-2018).

²⁵ Γνωμοδότηση ΡΑΕ 11/2019).

²⁶ Απόφαση ΡΑΕ 759/2020.

²⁷ (<https://www.energycost.gr/>)

ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών για την ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών τους μέσω της ριζικής ανακαίνισής τους. Αντίστοιχα, Τοπικά Γραφεία Υποστήριξης Ενεργειακής Φτώχειας ιδρύθηκαν στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου POWERPOOR «Empowering Energy Poor Citizens through Energy Cooperative Initiatives».

1.3. Υφιστάμενη κατάσταση ενεργειακής ένδειας

Το φαινόμενο της ενεργειακής ένδειας επιδεινώθηκε δραματικά κατά την προηγούμενη δεκαετία, κυρίως λόγω των επιπτώσεων της οικονομικής ύφεσης. Τα τελευταία χρόνια, παρά τη βελτίωση των μακρο-οικονομικών συνθηκών, εξακολουθεί να επηρεάζει σημαντικό αριθμό νοικοκυριών, με αποτέλεσμα την μεταβλητότητα και την αύξηση των τιμών ενέργειας. Οι εξελίξεις αυτές έκαναν επιτακτική την ανάγκη για αποτελεσματικότερη παρακολούθηση της εξέλιξης του φαινομένου στα Κράτη-Μέλη.

Η Οδηγία 2023/1791/ΕΕ περιγράφει τις βασικές αρχές που πρέπει να ληφθούν υπόψη από τα Κράτη-Μέλη για τον ορισμό της ενεργειακής ένδειας, ενώ έχουν αναπτυχθεί διάφορες μεθοδολογικές προσεγγίσεις για τον προσδιορισμό των πληττόμενων νοικοκυριών.

Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για την Ενεργειακή Φτώχεια²⁸ επιλέχθηκαν οι ακόλουθοι δείκτες με σκοπό τη συγκριτική αξιολόγηση των Κρατών-Μελών και την αποτίμηση της εξέλιξης του φαινομένου σε ετήσια βάση:

1. **Δείκτης M/2**, ο οποίος απεικονίζει τον αριθμό των νοικοκυριών στα οποία οι δαπάνες για την αγορά ενεργειακών προϊόντων είναι χαμηλότερες από το ήμισυ της διαμέσου σε εθνικό επίπεδο.
2. **Δείκτης 2M**, ο οποίος απεικονίζει τον αριθμό των νοικοκυριών στα οποία το ποσοστό των δαπανών για την αγορά ενεργειακών προϊόντων προς το εισόδημα τους είναι υψηλότερο από τη διπλάσια τιμή της διαμέσου του αντίστοιχου ποσοστού σε εθνικό επίπεδο.
3. **Δείκτης ΑΕΙΘ**, ο οποίος απεικονίζει τον αριθμό των νοικοκυριών με **Αδυναμία Εκπλήρωσης Ικανοποιητικής Θέρμανσης** της κατοικίας τους.
4. **Δείκτης ΑΑΠΛ**, ο οποίος απεικονίζει τον αριθμό των νοικοκυριών με **Αδυναμία Άμεσης** (και έγκαιρης) **Αποπληρωμής των Λογαριασμών** ενέργειας.

Οι δυο πρώτοι δείκτες υπολογίζονται βάσει των δεδομένων που συλλέγονται στο πλαίσιο της Έρευνας Οικογενειακού Προϋπολογισμού, ενώ οι δυο τελευταίοι εκτιμώνται στο πλαίσιο της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών. Επισημαίνεται ότι και οι δυο έρευνες πραγματοποιούνται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή σε ετήσια βάση.

Η ανάλυση των τεσσάρων δεικτών (Διάγραμμα 1) αναδεικνύει την επιδείνωση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας από το έτος 2011 και μετά, με την κορύφωση της οικονομικής κρίσης στη χώρα. Την περίοδο 2014-2016 οι δείκτες εμφανίζουν σταθεροποιητικές τάσεις σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα όμως, για να αποκλιμακωθούν τα επόμενα έτη της δεκαετίας 2010-2020.

²⁸ <https://www.energypoverty.eu/indicators-data>

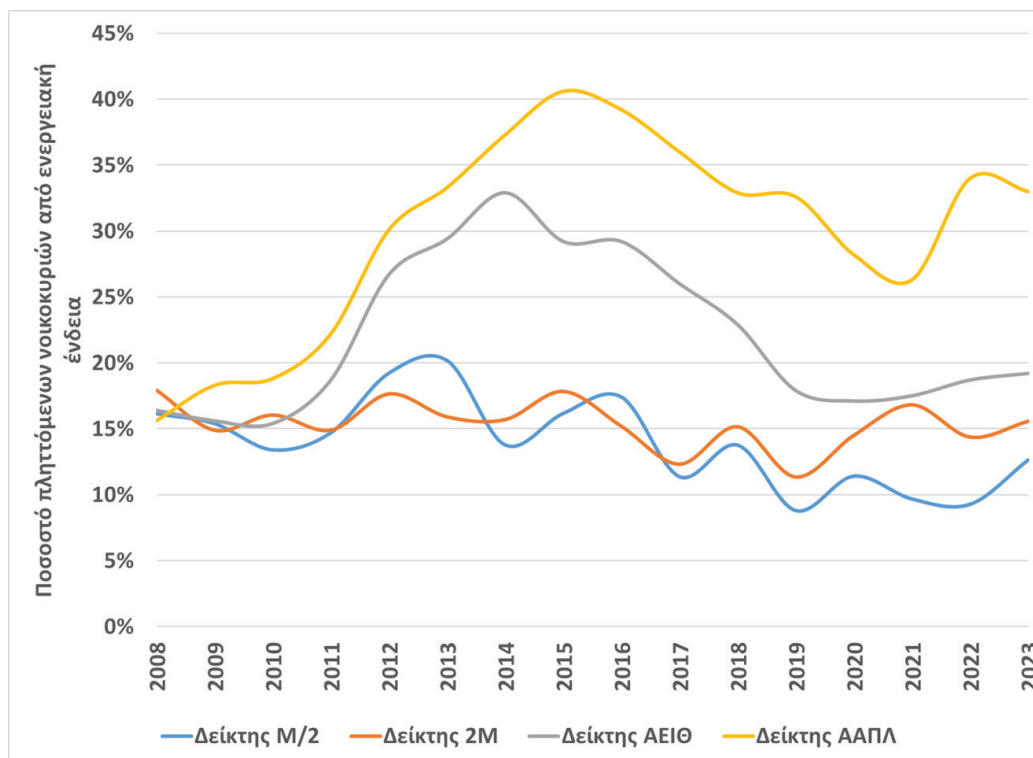
Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι διαφορές μεταξύ των τεσσάρων δεικτών είναι μεγάλες και, σε κάποιες περιπτώσεις, οδηγούν σε αντικρουόμενα συμπεράσματα αναφορικά με την εξέλιξη του φαινομένου, όπως ενδεικτικά συμβαίνει την περίοδο 2017-2018.

Σε κάθε περίπτωση είναι εμφανής η βελτίωση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας τα έτη 2018 και 2019 για το σύνολο των δεικτών με εξαίρεση τον δείκτη ΑΑΠΛ, ο οποίος παραμένει σχετικά αμετάβλητος τη συγκεκριμένη περίοδο.

Η κατάσταση αντιστράφηκε το 2020 δεδομένου ότι οι δείκτες M/2 και 2M χαρακτηρίστηκαν από σημαντική αύξηση συγκριτικά με το έτος 2019 (αύξηση από 8,8% και 11,3% το έτος 2019 σε 11,4% και 14,5% το έτος 2020 αντίστοιχα). Οι βασικότεροι παράγοντες που οδήγησαν στο συγκεκριμένο αποτέλεσμα είναι η μείωση των εισοδημάτων λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 και των μέτρων περιορισμού της και οι υψηλότερες ανάγκες για θέρμανση χώρων, τόσο λόγω τόσο των υψηλότερων βαθμομερών θέρμανσης, όσο και λόγω της μεγαλύτερης περιόδου διαμονής στις κατοικίες.

Ωστόσο, οι δείκτες ΑΕΙΘ και ΑΑΠΛ καταδεικνύουν αποκλιμάκωση του φαινομένου την εξεταζόμενη χρονική περίοδο (μείωση από 17,9% και 32,6% το έτος 2019 σε 17,1% και 28,2% το έτος 2020 αντίστοιχα). Οι κυριότεροι παράγοντες για τη διαμόρφωση της συγκεκριμένης τάσης φαίνεται να σχετίζονται με το υψηλότερο διαθέσιμο εισόδημα για κατανάλωση λόγω του περιορισμού των μετακινήσεων και της μεγαλύτερης περιόδου διαμονής στις κατοικίες που, εκ των πραγμάτων, συνέβαλε στην ανάγκη επίτευξης υψηλότερων επιπέδων θερμικής άνεσης για τα νοικοκυριά.

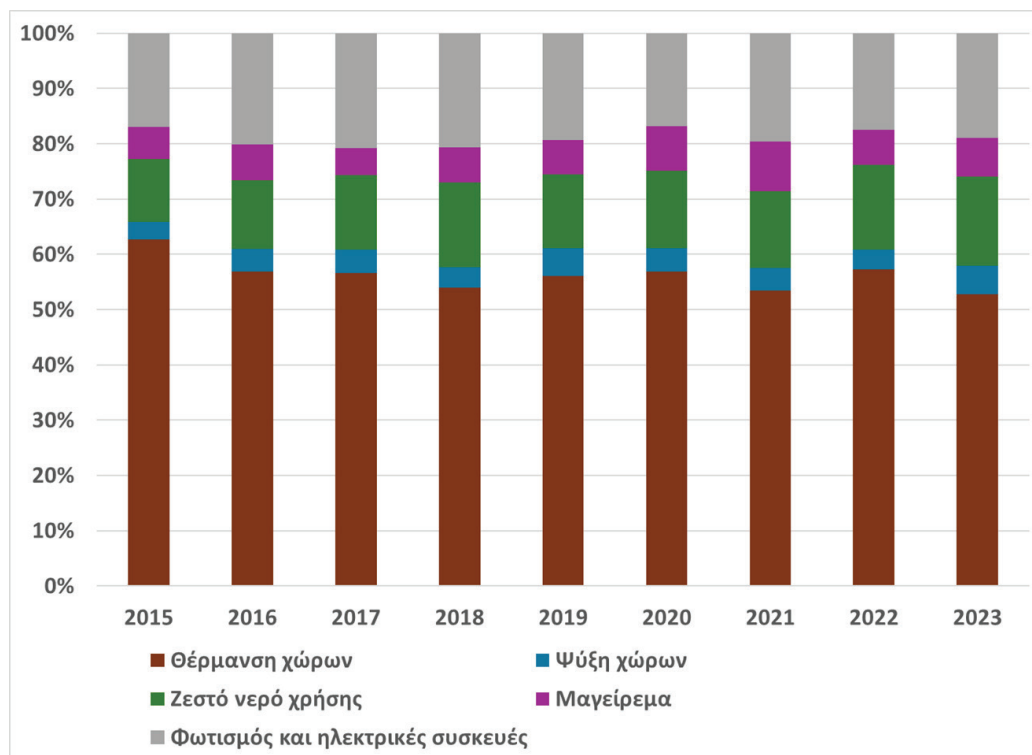
Εντούτοις, η ενεργειακή κρίση και η αύξηση του πληθωρισμού οδήγησε σε αύξηση και των τεσσάρων δεικτών την περίοδο 2020-2023, η οποία κυμαίνεται μεταξύ 7%-17%, αναδεικνύοντας την αναγκαιότητα για εντατικοποίηση των μέτρων και πολιτικών μετριασμού του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας.

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη δεικτών παρακολούθησης του φαινομένου ενεργειακής ένδειας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για την Ενεργειακή Φτώχεια την περίοδο 2008-2023.

Η ένταση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας σχετίζεται άμεσα και επηρεάζεται κυρίως από τη θέρμανση χώρων, η οποία αποτελεί τη βασική ενεργειακή χρήση στον τομέα των κατοικιών. Πιο συγκεκριμένα, η ενέργεια που απαιτείται για τη θέρμανση χώρων είναι μεγαλύτερη από το 50% της συνολικής καταναλισκόμενης ενέργειας στα νοικοκυριά στην Ελλάδα.

Αναφορικά με τη συνεισφορά των λοιπών ενεργειακών χρήσεων, η απαιτούμενη ενέργεια για την παροχή ΖΝΧ και η απαιτούμενη ηλεκτρική ενέργεια για φωτισμό και ηλεκτρικές συσκευές θεωρούνται ως οι σημαντικότερες μετά την αντίστοιχη κατανάλωση ενέργειας για τη θέρμανση χώρων (Διάγραμμα 2). Τέλος, η απαιτούμενη ενέργεια για ψύξη και μαγείρεμα είναι σημαντικά χαμηλότερη.

Διάγραμμα 2: Συνεισφορά της καταναλισκόμενης ενέργειας για τις διάφορες ενεργειακές χρήσεις των νοικοκυριών στο σύνολο της τελικής κατανάλωσης ενέργειας την περίοδο 2015-2023 (Πηγή: EUROSTAT).

1.4. Προκλήσεις

Η βασικότερη πρόκληση για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας είναι, αρχικά, ο ορισμός των ενεργειακά πληττόμενων νοικοκυριών και, σε δεύτερο στάδιο, ο εντοπισμός αυτών των νοικοκυριών, δεδομένης της δυναμικής φύσης των παραμέτρων που το προσδιορίζουν. Πληθώρα μελετών για τη χαρτογράφηση και ανάλυση των χαρακτηριστικών των πληττόμενων νοικοκυριών έχουν προσεγγίσει το θέμα της ενεργειακής ένδειας από διαφορετικές οπτικές γωνίες χρησιμοποιώντας διαφορετικές παραδοχές και πηγές δεδομένων. Υπό το πρίσμα αυτό, απαιτείται η ανάλυση των βασικών συμπερασμάτων των ερευνών αυτών και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των στοχευμένων μέτρων και πολιτικών που εφαρμόζονται ή πρόκειται να εφαρμοστούν.

Έμφαση θα δοθεί στην αποτίμηση των επιπτώσεων της ενεργειακής κρίσης στην εξέλιξη του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας, καθώς και στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται και επηρεάζουν την τελική κατανάλωση ενέργειας στα νοικοκυριά και το κόστος της ενέργειας. Επίσης, θα δοθεί προτεραιότητα στην αποτίμηση των επιπτώσεων του φόρου άνθρακα στα ενεργειακά προϊόντα που χρησιμοποιούνται για τη θέρμανση στο πλαίσιο του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών 2 και την επικείμενη αύξηση των τιμών ενέργειας.

Επιπρόσθετα, θα μελετηθεί η εντατικοποίηση του φαινομένου σε άλλες χρήσεις ενέργειας (όπως είναι για παράδειγμα η ψύξη χώρων), λόγω των επικείμενων αλλαγών στις υφιστάμενες κλιματικές συνθήκες.

Σε κάθε περίπτωση, ο εντοπισμός των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών πρέπει να βασίζεται σε επίσημες και εύκολα προσβάσιμες πηγές δεδομένων (π.χ. Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών συστημάτων, Ελληνική Στατιστική Αρχή κ.α.), λαμβάνοντας υπόψη ότι η μη ικανοποιητική προστασία των προσωπικών δεδομένων των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών δύναται να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα για τη συμμετοχή τους στα σχεδιαζόμενα μέτρα πολιτικής.

Ο ρόλος των ΟΤΑ και των διαφόρων οργανισμών σε τοπικό επίπεδο θεωρείται κρίσιμος για τον αποτελεσματικό εντοπισμό και τη συμμετοχή των πληττόμενων νοικοκυριών στα σχεδιαζόμενα μέτρα πολιτικής. Επίσης, οι συνέργειες με την κοινωνική πολιτική της χώρας για την καταπολέμηση γενικότερα της φτώχειας πρέπει να μεγιστοποιηθούν, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες των πληττόμενων νοικοκυριών και στοχεύοντας στην εξάλειψη του συγκεκριμένου φαινομένου.

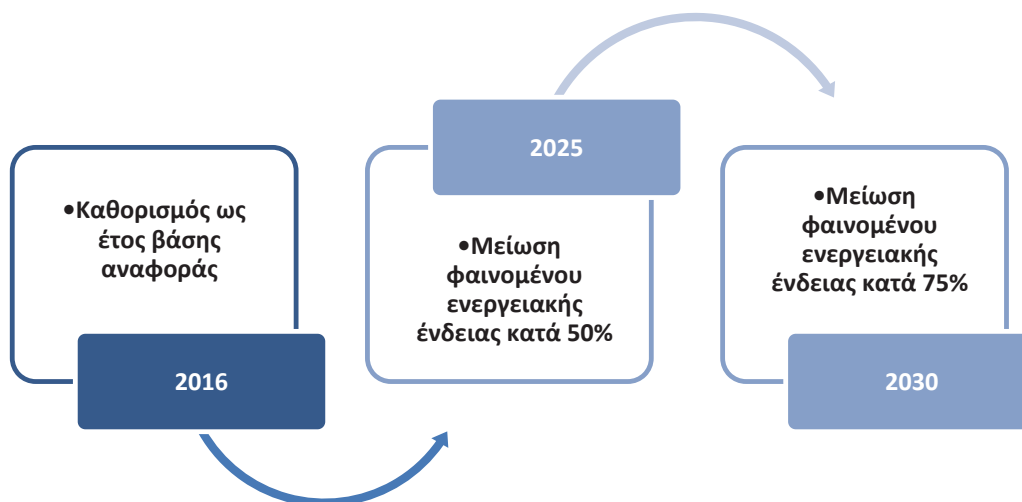
Αναφορικά με τα σχεδιαζόμενα μέτρα πολιτικής, προτεραιότητα αποτελεί η μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας και, ταυτόχρονα, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι βασικές επιδιώξεις του ΕΣΕΚ αναφορικά με το σχεδιασμό αποδοτικών μέτρων και πολιτικών, την προώθηση των βέλτιστων παρεμβάσεων από πλευράς κόστους-αποτελέσματος και τη μεγαλύτερη αξιοποίηση των διαθέσιμων μηχανισμών της αγοράς.

Τέλος, λόγω του γεγονότος ότι πρωταρχικός στόχος των σχεδιαζόμενων μέτρων και πολιτικών στο πλαίσιο του παρόντος Σχεδίου Δράσης αποτελεί η προστασία των πληττόμενων νοικοκυριών και η ριζική αντιμετώπιση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας, πρέπει να αντισταθμιστεί η ενδεχόμενη αύξηση της τελικής κατανάλωσης ενέργειας και των συνεπαγόμενων εκπομπών από την κάλυψη των επιπέδων θερμικής άνεσης που δεν καλύπτονταν επαρκώς μέχρι σήμερα.

1.5. Προτεραιότητες και στόχοι Σχεδίου Δράσης

Η δρομολόγηση στοχευμένων μέτρων και πολιτικών με σκοπό την εξάλειψη του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας, όπως περιλήφθηκαν στο πλαίσιο του ΕΣΕΚ, έχουν ως γνώμονα την κάλυψη των προβλεπόμενων συνθηκών άνεσης και την αποφυγή των συνεπαγόμενων προβλημάτων υγείας. Επιπρόσθετα, σημαντικά αναμένεται να είναι και τα περιβαλλοντικά οφέλη για το σύνολο των πολιτών, όπως για παράδειγμα η μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω προτεραιότητες, τέθηκε ποσοτικός στόχος στο πλαίσιο του ΕΣΕΚ για μείωση κατά τουλάχιστον 50% των σχετικών δεικτών αποτύπωσης της ενεργειακής ένδειας μέχρι το έτος 2025 και κατά 75% μέχρι το έτος 2030 σε σχέση με το έτος 2016, το οποίο αποτελεί και το έτος βάσης αναφοράς (Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3: Στόχοι μείωσης φαινομένου ενεργειακής ένδειας στο πλαίσιο του ΕΣΕΚ (2024).

Η επίτευξη των συγκεκριμένων στόχων εκτιμάται ότι θα πραγματοποιηθεί με το σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων και πολιτικών, τα οποία εξειδικεύονται στο πλαίσιο του παρόντος Σχεδίου Δράσης.

Ουσιαστικός κρίνεται ο ρόλος μέτρων για την προώθηση δράσεων ανακαίνισης κτιρίων μέσω προγραμμάτων χρηματοδότησης, με ειδικές κατηγορίες επιδοτήσεων για τα οικονομικά ασθενέστερα τμήματα του πληθυσμού, καθώς και προγραμμάτων προώθησης της αυτοπαραγωγής, τα οποία εκτιμάται ότι θα συμβάλουν στον μετριασμό του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας με περιορισμό της ανάγκης για άμεση εισοδηματική ενίσχυση των πολιτών μέσω των τιμολογίων ενεργειακών προϊόντων.

Τέλος, η προώθηση μέτρων για την ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων κατοικίας των πληττόμενων νοικοκυριών αναμένεται να συμβάλει στον εθνικό στόχο που έχει τεθεί αναφορικά με την επίτευξη ετήσιου ρυθμού ανακαίνισης κτιρίων κατοικίας της τάξεως των 68 χιλιάδων ανακαινίσεων την περίοδο 2025-2030.

2. Εθνικός ορισμός ενεργειακής ένδειας

Σύμφωνα με την Οδηγία 2023/1791/ΕΕ, ενεργειακή φτώχεια είναι η έλλειψη πρόσβασης ενός νοικοκυριού σε απαραίτητες ενεργειακές υπηρεσίες, όταν οι εν λόγω υπηρεσίες παρέχουν βασικά επίπεδα και αξιοπρεπή πρότυπα διαβίωσης και υγείας, συμπεριλαμβανομένων της επαρκούς θέρμανσης, του ζεστού νερού, της ψύξης, του φωτισμού και της ενέργειας τροφοδοσίας ηλεκτρικών συσκευών στο σχετικό εθνικό πλαίσιο, την υφιστάμενη εθνική κοινωνική πολιτική και άλλες σχετικές εθνικές πολιτικές, η οποία προκαλείται από συνδυασμό παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων, τουλάχιστον, της οικονομικής αδυναμίας, του

ανεπαρκούς διαθέσιμου εισοδήματος, των υψηλών ενεργειακών δαπανών και της χαμηλής ενεργειακής απόδοσης των κατοικιών.

2.1. Αρχική Προσέγγιση για τον εντοπισμό των πληττόμενων νοικοκυριών

Στην πρώτη έκδοση του Σχεδίου Δράσης ο προσδιορισμός των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών πραγματοποιήθηκε μέσω του υπολογισμού ενός συνδυαστικού δείκτη, ο οποίος λαμβάνει υπόψη όσο το δυνατό περισσότερους παράγοντες σχετιζόμενους με το εξεταζόμενο φαινόμενο.

Πιο συγκεκριμένα, επιλέχθηκε ο Δείκτης $I-II_{eq}$, ο οποίος υπολογίζει τον αριθμό των νοικοκυριών, τα οποία πληρούν ταυτόχρονα και τις δυο ακόλουθες συνθήκες:

- ✓ Το ετήσιο κόστος της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας κάθε νοικοκυριού να είναι χαμηλότερο από το 80% του ετήσιου κόστους του για την κάλυψη της ελάχιστης απαιτούμενης κατανάλωσης ενέργειας (Συνθήκη I).
- ✓ Το ανηγμένο καθαρό εισόδημα κάθε νοικοκυριού βάσει του ισοδύναμου αριθμού των ατόμων που ανήκουν σε κάθε νοικοκυριό σύμφωνα με την κλίμακα του ΟΟΣΑ σε ετήσια βάση να είναι χαμηλότερο από το 60% της διαμέσου του αντίστοιχου εισοδήματος για το σύνολο των νοικοκυριών σύμφωνα με τον ορισμό της σχετικής φτώχειας (Συνθήκη II_{eq}).

Η επιλογή της πρώτης συνθήκης πραγματοποιήθηκε, ώστε να ενσωματωθεί στον ορισμό της ενεργειακής ένδειας η δυνατότητα κάθε νοικοκυριού να εξασφαλίσει ένα ελάχιστο επίπεδο κάλυψης ενεργειακών αναγκών, το οποίο απαιτείται για τη διαβίωσή του. Ωστόσο, το φαινόμενο της ενεργειακής ένδειας επηρεάζεται και από το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Συνεπώς, η χρήση της δεύτερης συνθήκης διασφαλίζει ότι η αδυναμία κάλυψης ενός ελάχιστου επιπέδου ενεργειακών αναγκών οφείλεται μεταξύ άλλων και στο χαμηλότερο καθαρό εισόδημα, το οποίο ενδεχομένως έχει το νοικοκυριό. Επομένως, απαιτείται η συνεκτίμηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, ώστε να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες, όπως ενδεικτικά είναι το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων, τα τεκμήρια δαπανών διαβίωσης κ.ά.

Επισημαίνεται ότι για την πρώτη συνθήκη προτιμήθηκε το κόστος της καταναλισκόμενης ενέργειας, ώστε να λαμβάνεται υπόψη και η εξέλιξη της τιμής των ενεργειακών προϊόντων που χρησιμοποιούνται από τα νοικοκυριά.

Ο προσδιορισμός του Δείκτη $I-II_{eq}$ βασίζεται στα δεδομένα που συλλέγονται στο πλαίσιο της Έρευνας Οικογενειακού Προϋπολογισμού, η οποία διενεργείται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή σε ετήσια βάση.

Ο Δείκτης $I-II_{eq}$ ενσωματώνει τις παραμέτρους, οι οποίες προδιαγράφονται από την Οδηγία 2019/944/ΕΕ και αφορούν στο εισόδημα, στις δαπάνες για την αγορά ενεργειακών προϊόντων και στην ενεργειακή απόδοση των κτιρίων κατοικίας των νοικοκυριών.

Παρά τα πλεονεκτήματα του δείκτη παρακολούθησης της ενεργειακής ένδειας που υιοθετήθηκε στο προηγούμενο Σχέδιο Δράσης, αναδείχθηκαν και σημαντικές αδυναμίες. Σε

αυτές συμπεριλαμβάνονται: (α) το σύνθετο υπολογιστικό πλαίσιο για τον υπολογισμό των ελάχιστων απαιτούμενων ενεργειακών αναγκών των νοικοκυριών, (β) η εστίαση του δείκτη σε νοικοκυριά που υποκαταναλώνουν ενέργεια, αγνοώντας άλλα με υψηλές ενεργειακές δαπάνες, (γ) η σχετικότητα του εισοδηματικού κριτηρίου, που δημιουργεί δυσκολίες στον έλεγχο της αποτελεσματικότητας των εφαρμοζόμενων μέτρων και πολιτικών αντιμετώπισης του προβλήματος. Ως εκ τούτου, εξετάσθηκε η αναθεώρηση του δείκτη με στόχο την αποτελεσματικότερη και πληρέστερη παρακολούθηση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας.

Η εξέταση διαφόρων σεναρίων για τη χρήση εναλλακτικών δεικτών από την τεχνική ομάδα έργου με αρμοδιότητα την υποβολή προτάσεων στη Διυπουργική Επιτροπή για την Ενέργεια και το Κλίμα σε ζητήματα ενεργειακής ένδειας²⁹ οδήγησε στην επιλογή ενός νέου συνδυαστικού δείκτη. Πιο συγκεκριμένα, επιλέχθηκε ο Δείκτης I-II₂₀₂₅, ο οποίος υπολογίζει τον αριθμό των νοικοκυριών, τα οποία πληρούν ταυτόχρονα και τις δυο ακόλουθες συνθήκες:

- ✓ Οι εύλογες δαπάνες διαβίωσης του νοικοκυριού βάσει της σύνθεσής του, συμπεριλαμβανομένων των απαιτούμενων ενεργειακών δαπανών για την επίτευξη των βασικών και αξιοπρεπών επιπέδων προτύπων διαβίωσης και υγείας του είναι υψηλότερες από το εισόδημα του (Συνθήκη I).
- ✓ Το νοικοκυριό κατοικεί σε κτίριο κατασκευασμένο πριν το 1980, το οποίο δεν έχει αναβαθμιστεί ριζικά (Συνθήκη II).

Ο αναθεωρημένος δείκτης έχει τα παρακάτω πλεονεκτήματα:

- Ενσωματώνει όλες τις βασικές προσδιοριστικές παραμέτρους της ενεργειακής ένδειας.
- Δεν απαιτεί τον ορισμό οποιουδήποτε ορίου (είτε κατανάλωσης, είτε εισοδήματος) για τον εντοπισμό των πληττόμενων νοικοκυριών.
- Υιοθετεί μια απλοποιημένη ενσωμάτωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων χωρίς την απαίτηση χρήσης εξειδικευμένων στοιχείων.
- Απαιτεί την υλοποίηση μιας σημαντικά ευκολότερης διαδικασίας ελέγχου και επαλήθευσης.

Για τον υπολογισμό της Συνθήκης I, προσδιορίζονται οι εύλογες δαπάνες διαβίωσης για κάθε νοικοκυριό προσαρμοσμένες στον αριθμό των μελών που το απαρτίζουν, όπως δηλώνονται στο πλαίσιο της Έρευνας Οικογενειακού Προϋπολογισμού (Βήμα 1). Στο Παράρτημα Α παρουσιάζονται αναλυτικά οι κατηγορίες δαπανών που λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό των εύλογων δαπανών διαβίωσης για κάθε έτος ξεχωριστά.

Στις υπολογισθείσες εύλογες δαπάνες διαβίωσης κάθε νοικοκυριού γίνονται οι ακόλουθες προσαρμογές:

- Αφαιρούνται οι πραγματικές ενεργειακές δαπάνες του νοικοκυριού, οι οποίες είναι διαθέσιμες από την Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού (μεταβλητή HE045), έτσι

²⁹ Υπουργική Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΕΠΕΑ/36803/264/05.04.2024/ΦΕΚ Β' 4200.

ώστε να αρθούν στρεβλώσεις που σχετίζονται με φαινόμενα υπο-κατανάλωσης ενέργειας (Βήμα 2).

- Προστίθενται οι υπολογισθείσες απαιτούμενες ενεργειακές δαπάνες για την επίτευξη των βασικών και αξιοπρεπών επιπέδων προτύπων διαβίωσης και υγείας σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ορισμού της Οδηγίας 2023/1791/ΕΕ (Βήμα 3).
- Προστίθενται ενδεχόμενες δαπάνες των νοικοκυριών για ενοίκιο (μεταβλητή Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού) και στεγαστικό δάνειο όπως δηλώνονται στην Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού (μεταβλητές HE0411 και DL014 αντίστοιχα) και έτσι υπολογίζονται οι προσαρμοσμένες εύλογες δαπάνες διαβίωσης των νοικοκυριών (Βήμα 4).

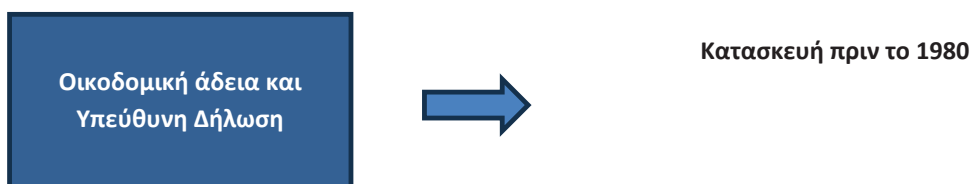
Στο τελευταίο βήμα (Βήμα 5) της υπολογιστικής διαδικασίας προσδιορίζεται ο Δείκτης I-II₂₀₂₅ βάσει της ταυτόχρονης πλήρωσης των δυο συνθηκών που λαμβάνονται υπόψη.

Στο Διάγραμμα 4 απεικονίζονται τα απαιτούμενα βήματα για τον υπολογισμό του Δείκτη I-II₂₀₂₅.

Συνθήκη I

Συνθήκη II

Διάγραμμα 4: Συνθήκες I και II του Δείκτη I-II₂₀₂₅.

Οι προσαρμοσμένες εύλογες δαπάνες διαβίωσης θα επικαιροποιούνται βάσει των δεδομένων που είναι διαθέσιμα από την Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού σε ετήσια βάση.

Οι προσαρμοσμένες εύλογες δαπάνες διαβίωσης για το 2023 παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Τιμές προσαρμοσμένων εύλογων δαπανών διαβίωσης για τα πληττόμενα νοικοκυριά το έτος 2023.

Προσαρμοσμένες εύλογες δαπάνες διαβίωσης	Έτος 2023
Ένας ενήλικας	8.567 €

Προσαρμοσμένες εύλογες δαπάνες διαβίωσης	Έτος 2023
Δύο ενήλικες	14.437 €
Πολλαπλασιαστής εξαρτώμενων τέκνων	3.518 €
Πολλαπλασιαστής επιπλέον εξαρτώμενων ενηλίκων	3.318 €

Οι απαιτούμενες ενεργειακές ανάγκες του νοικοκυριού, εκφρασμένες σε τελική ενέργεια, εξάγονται με βάση τα δεδομένα των Πιστοποιητικών Ενεργειακής Απόδοσης, λαμβάνοντας υπόψη δεδομένα όπως είναι η κλιματική ζώνη, το είδος κατοικίας (μονοκατοικία, πολυκατοικία), το έτος κατασκευής, η επιφάνεια του κτιρίου όπου διαμένει το νοικοκυριό, καθώς και τα χρησιμοποιούμενα συστήματα θέρμανσης.

Επισημαίνεται ότι οι απαιτούμενες ενεργειακές ανάγκες της κατοικίας διακρίνονται σε διαφορετικές χρήσεις (θέρμανση χώρων, ψύξη χώρων και παραγωγή ζεστού νερού).

Στο τέλος προστίθεται η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας των λοιπών χρήσεων σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της βάσης δεδομένων IDEES για την Ελλάδα και υπολογίζονται οι απαιτούμενες ενεργειακές δαπάνες του νοικοκυριού, λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες τιμές των ενεργειακών προϊόντων που υπεισέρχονται στον υπολογισμό.

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζεται η εξέλιξη τόσο του αναθεωρημένου Δείκτη I-II₂₀₂₅ και του Δείκτη I-II_{eq} για την περίοδο 2016-2023.

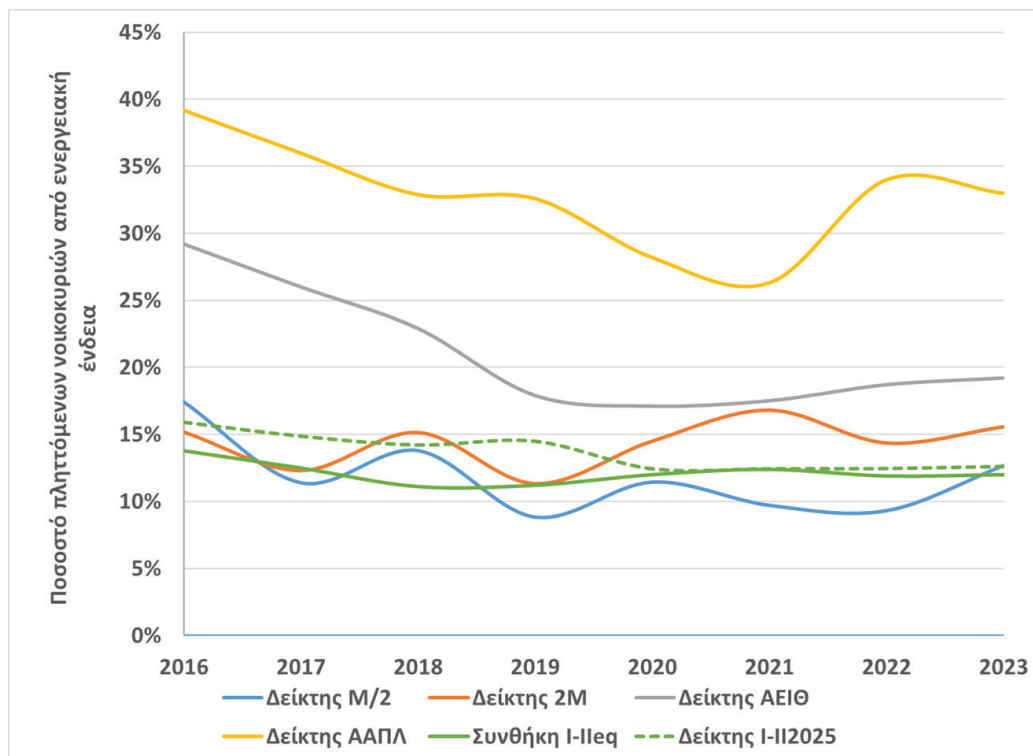
Πίνακας 2: Επίδοση Δείκτη I-II₂₀₂₅ και Δείκτη I-II_{eq} σε εθνικό επίπεδο την περίοδο 2016-2023.

Έτος	Δείκτης I-II _{eq}	Δείκτης I-II ₂₀₂₅
2016	13,8%	15,9%
2017	12,5%	14,9%
2018	11,1%	14,2%
2019	11,2%	14,5%
2020	12,0%	12,4%
2021	12,4%	12,4%
2022	11,8%	12,4%
2023	12,0%	12,6%

Επιπρόσθετα, το Διάγραμμα 5 απεικονίζει τη συγκριτική αξιολόγηση, τόσο του αναθεωρημένου Δείκτη I-II₂₀₂₅ και του Δείκτη I-II_{eq}, όσο και των δεικτών παρακολούθησης του φαινομένου ενεργειακής ένδειας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για την Ενεργειακή Φτώχεια για την περίοδο 2016-2023.

Η ανάλυση των διαφόρων δεικτών οδήγησε στο συμπέρασμα ότι η επίδοση του Δείκτη I-II₂₀₂₅ εμφανίζει παρόμοια επίδοση με τους δείκτες 2M και M/2 του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Ενεργειακής Φτώχειας.

Σύμφωνα με το Δείκτη I-II₂₀₂₅, το ποσοστό των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών το 2023 ισούται με 12,6% (μείωση της τάξεως του 21% σε σχέση με το 2016).

Διάγραμμα 4: Εξέλιξη δεικτών παρακολούθησης του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας.

Δεδομένου ότι ο αριθμός των νοικοκυριών ανέρχεται σε 4,3 εκατ. σύμφωνα με την Απογραφή του έτους 2021, η επιλογή του συγκεκριμένου δείκτη οδηγεί στο συμπέρασμα ότι στόχος του συγκεκριμένου Σχεδίου Δράσης αποτελεί η υποστήριξη περίπου 547 χιλιάδων νοικοκυριών, ώστε να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το φαινόμενο της ενεργειακής ένδειας, έναντι περίπου 690 χιλιάδων νοικοκυριών κατά το έτος βάσης, 2016 (το ποσοστό των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών το 2016 ανήλθε σε 15,9% επί του συνόλου των νοικοκυριών).

Με βάση τη στοχοθεσία που έχει τεθεί στο πλαίσιο του ΕΣΕΚ, το ποσοστό των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών αναμένεται να μειωθεί σε 8% το έτος 2025 (περίπου 345 χιλιάδες νοικοκυριά) και σε 4% το έτος 2030 (περίπου 172 χιλιάδες νοικοκυριά).

Σε κάθε περίπτωση, στο πλαίσιο του μηχανισμού παρακολούθησης και ελέγχου, θα αποτιμηθεί η επίδοση των δεικτών που έχουν επιλεγεί από το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Ενεργειακή Φτώχεια, με σκοπό τη σύγκρισή τους με τον Δείκτη I-II₂₀₂₅ και τον εντοπισμό των συνθηκών που θα οδηγήσουν στη σύγκλισή τους.

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζεται η επίδοση των Δεικτών I-II₂₀₂₅ σε κάθε περιφέρεια ξεχωριστά την περίοδο 2016-2023.

Πίνακας 3: Επίδοση Δείκτη I-II₂₀₂₅ ανά περιφέρεια την περίοδο 2016-2023.

Περιφέρεια	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Αττική	13,9%	13,7%	11,2%	11,0%	9,1%	7,1%	6,0%	6,7%

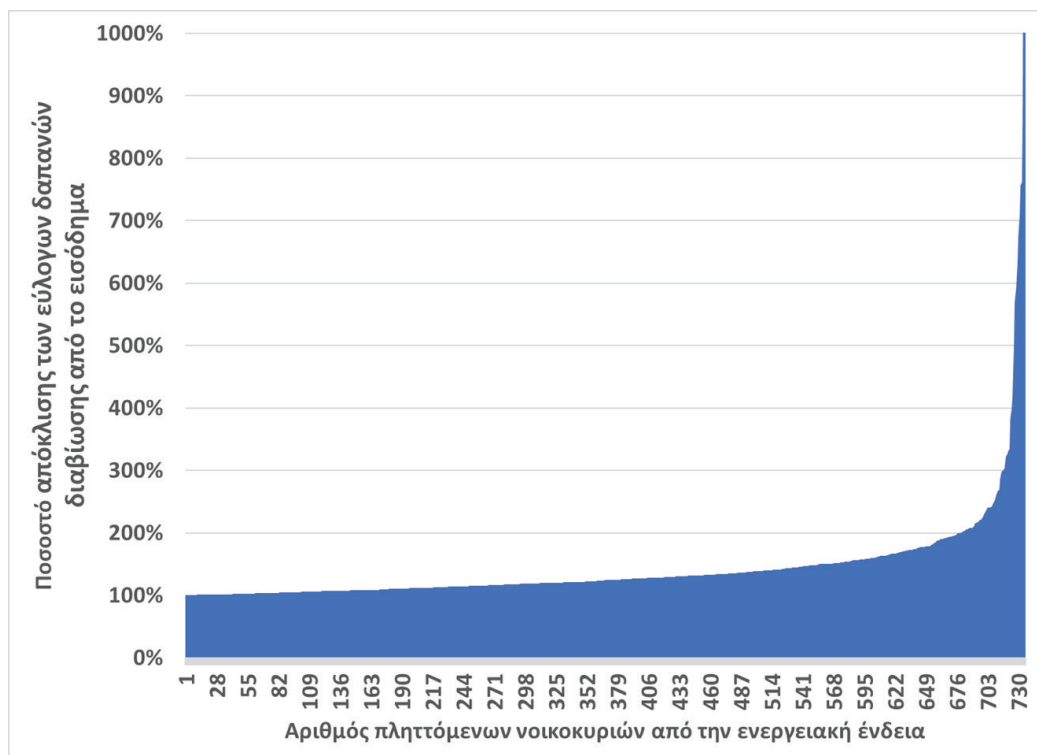
Περιφέρεια	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Βόρειο Αιγαίο	14,7%	18,8%	19,2%	18,5%	16,3%	17,6%	19,3%	15,7%
Νότιο Αιγαίο	10,2%	11,7%	10,6%	9,7%	9,2%	11,1%	10,2%	9,0%
Κρήτη	9,3%	5,9%	7,5%	7,2%	5,4%	6,8%	10,9%	10,4%
Ανατολική Μακεδονία Θράκη	20,4%	17,2%	16,3%	19,5%	13,0%	16,4%	16,0%	17,2%
Κεντρική Μακεδονία	18,5%	17,8%	18,3%	18,9%	14,8%	17,0%	15,0%	16,1%
Δυτική Μακεδονία	14,9%	15,4%	18,7%	21,1%	16,9%	16,7%	17,8%	20,9%
Ήπειρος	15,3%	9,9%	18,2%	16,0%	14,4%	15,7%	14,4%	12,3%
Θεσσαλία	23,9%	19,3%	18,7%	17,9%	19,7%	19,8%	20,6%	20,4%
Ιόνια Νησιά	9,2%	6,4%	8,1%	6,4%	5,5%	5,0%	8,7%	11,2%
Δυτική Ελλάδα	20,1%	18,3%	17,4%	14,7%	15,4%	15,7%	17,5%	15,3%
Στερεά Ελλάδα	15,5%	19,5%	16,7%	21,2%	19,3%	15,1%	15,8%	12,1%
Πελοπόννησος	16,5%	14,5%	13,9%	14,4%	15,3%	15,9%	18,9%	16,9%

Επισημαίνεται ότι το μεθοδολογικό πλαίσιο που αναπτύχθηκε δίνει τη δυνατότητα προτεραιοποίησης των νοικοκυριών που βιώνουν ακραίες συνθήκες ενεργειακής ένδειας. Η προτεραιοποίηση δύναται να υλοποιηθεί μέσω της σύγκρισης των εύλογων δαπανών διαβίωσης και του δηλωθέντος εισοδήματος, ώστε η μεταξύ τους απόκλιση να αποτυπώνει την ένταση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας.

Στο Διάγραμμα 6 παρουσιάζεται το ποσοστό των εύλογων δαπανών διαβίωσης συγκριτικά με το εισόδημα για τα ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά, όπως προέκυψε από την εφαρμογή του Δείκτη I-II₂₀₂₅.

Το ποσοστό των νοικοκυριών το οποίο κατατάσσεται σε συγκεκριμένες κλάσεις απόκλισης για το έτος 2023 παρουσιάζεται στον Πίνακα 4. Σύμφωνα με τα συγκεκριμένα αποτελέσματα, οι εύλογες δαπάνες διαβίωσης είναι υψηλότερες έως και 30% σε σχέση με το εισόδημα για το 58% των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών.

Σε κάθε περίπτωση, κατά τον σχεδιασμό και υλοποίηση των σχεδιαζόμενων μέτρων και πολιτικών σε ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά θα λαμβάνονται υπόψη χαρακτηριστικά, όπως τρίτεκνες και πολύτεκνες οικογένειες, μονογονεϊκές οικογένειες, οικογένειες με άτομα με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις κ.α.

Διάγραμμα 5: Απεικόνιση απόκλισης των εύλογων δαπανών διαβίωσης από το εισόδημα για τα πληττόμενα νοικοκυριά το έτος 2023 που συμμετείχαν στην έρευνα της ΕΟΠ.

Πίνακας 4: Κλάσεις αποκλίσεων των εύλογων δαπανών διαβίωσης από το εισόδημα για τα πληττόμενα νοικοκυριά το έτος 2023.

Λόγος εύλογων δαπανών διαβίωσης προς εισόδημα	Ποσοστό πληττόμενων νοικοκυριών
110%	24,2%
111%-120%	19,2%
121%-130%	15,1%
131%-140%	11,1%
141%-150%	6,1%
151%-160%	6,0%
161%-180%	7,1%
181%-200%	3,5%
201%-300%	5,0%
301%-400%	1,1%
401%-500%	0,3%
>500%	1,4%

2.2. Νέα Προσέγγιση για τον εντοπισμό των πληττόμενων νοικοκυριών

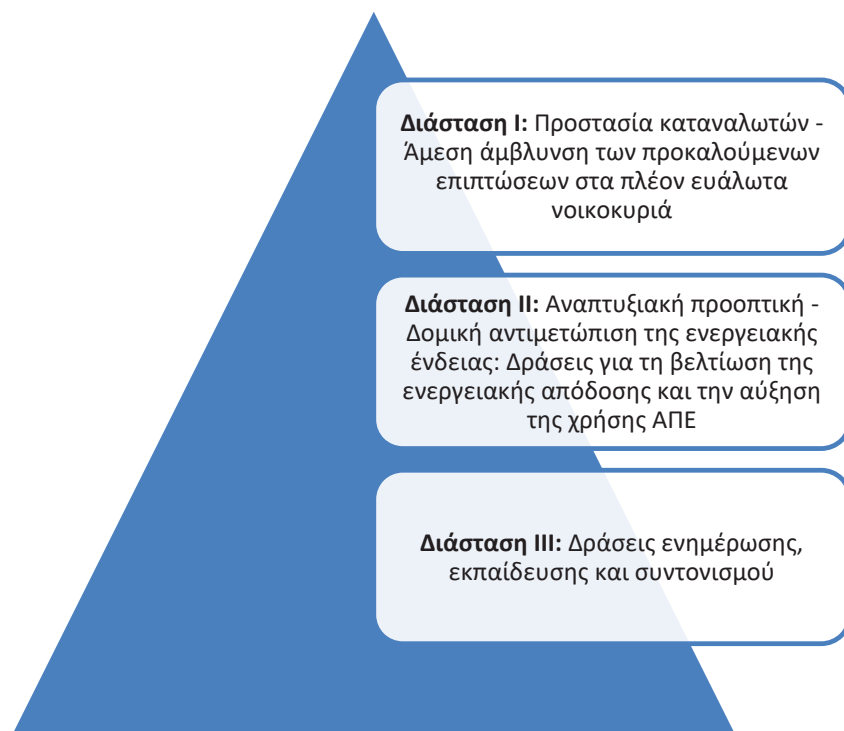
Ο εντοπισμός των πληττόμενων νοικοκυριών δύναται να πραγματοποιηθεί μέσω της πλήρωσης των δυο συνθηκών, οι οποίες διαμορφώνουν τον δείκτη της ενεργειακής ένδειας.

Τα βήματα της προτεινόμενης μεθοδολογικής προσέγγισης συμπεριλαμβανομένων και των χρονικών οροσήμων, περιλαμβάνουν:

- I. Την ολοκλήρωση της Έρευνας Οικογενειακού Προϋπολογισμού από την ΕΛΣΤΑΤ για το έτος Χ-1 στο τέλος Νοεμβρίου κάθε έτους Χ και παροχή των δεδομένων της στο ΚΑΠΕ.
- II. Τον υπολογισμό του δείκτη ενεργειακής ένδειας (Δείκτης I-II₂₀₂₅) από το ΚΑΠΕ μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου κάθε έτους Χ για τα επίπεδα της ενεργειακής ένδειας το έτος Χ-1.
- III. Τον υπολογισμό των προσαρμοσμένων εύλογων δαπανών από το ΚΑΠΕ μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου κάθε έτους Χ για τα χαρακτηριστικά των νοικοκυριών, τα οποία πλήττονται από την ενεργειακή ένδεια το έτος Χ-1 βάσει του δείκτη ενεργειακής ένδειας (Δείκτης I-II₂₀₂₅).
- IV. Το σχεδιασμό και την εφαρμογή των μέτρων και πολιτικών.

3. Μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπισης της ενεργειακής ένδειας

Η αντιμετώπιση της φαινομένου της ενεργειακής ένδειας θα επιτευχθεί με το σχεδιασμό και την εφαρμογή στοχευμένων μέτρων και πολιτικών. Η εξειδίκευση των επιλεγμένων μέτρων στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης βασίζεται σε τρεις διαφορετικές διαστάσεις, οι οποίες απεικονίζονται στο Διάγραμμα 7.

Διάγραμμα 6: Βασικές διαστάσεις εφαρμογής μέτρων και πολιτικών για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας.

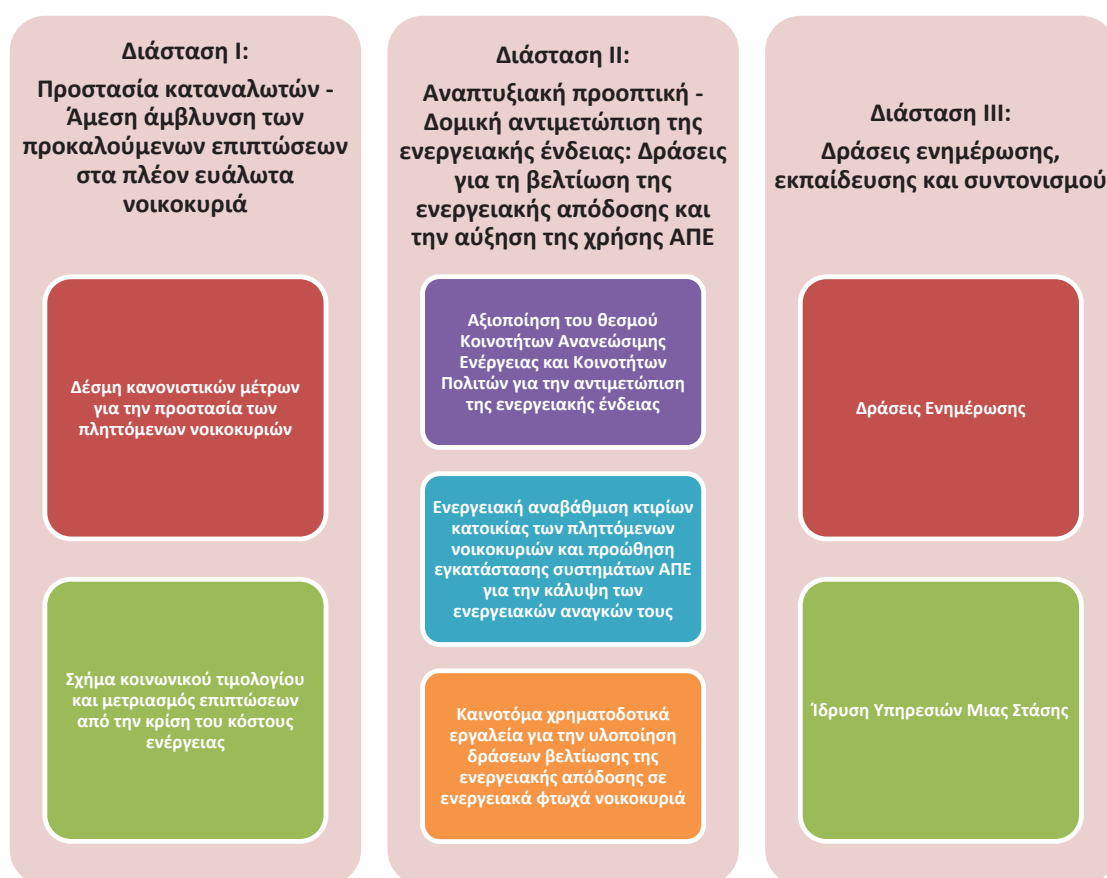
Η πρώτη διάσταση (**Διάσταση I: Προστασία ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών - Άμεση άμβλυνση των προκαλούμενων επιπτώσεων στα πλέον ευάλωτα νοικοκυριά**) στοχεύει στη προστασία των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών. Πιο συγκεκριμένα, θα εφαρμοστούν μέτρα πολιτικής, τα οποία συνδυάζουν τόσο τη στήριξη πληττόμενων νοικοκυριών σε ακραίες και έκτακτες συνθήκες ενεργειακής ένδειας με την παροχή ενεργειακών προϊόντων σε προνομιακή τιμή, όσο και την προστασία τους μέσω κανονιστικών μέτρων.

Η δεύτερη διάσταση (**Διάσταση II: Αναπτυξιακή προοπτική - Δομική αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας: Δράσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την αύξηση της χρήσης ΑΠΕ**) αποσκοπεί στη μακροπρόθεσμη καταπολέμηση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας μέσω της υλοποίησης χρηματοδοτικών προγραμμάτων για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την προώθηση της χρήσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) σε κτίρια κατοικίας πληττόμενων νοικοκυριών. Τα μέτρα πολιτικής θα εφαρμοστούν, πλήρως ευθυγραμμισμένα με τις βασικές αρχές σχεδιασμού που περιγράφονται στο ΕΣΕΚ, με την αξιοποίηση χρηματοδοτικών προγραμμάτων και μηχανισμών της αγοράς. Επισημαίνεται ότι τα μέτρα της Διάστασης I θα αποτελέσουν τη γέφυρα για τη συμμετοχή των πληττόμενων νοικοκυριών στα μέτρα της Διάστασης II μέσω ενός κοινού πλαισίου σχεδιασμού σε πλήρη συμμόρφωση με τις προβλέψεις του παρόντος σχεδίου δράσης.

Τέλος, η τρίτη διάσταση (**Διάσταση III: Δράσεις ενημέρωσης, εκπαίδευσης και συντονισμού**) αφορά στη διεξαγωγή δράσεων ενημέρωσης, εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης σε

νοικοκυριά. Επιπρόσθετα, θα αξιοποιηθούν οι Υπηρεσίες Μιας Στάσης, με σκοπό τον εύρυθμο συντονισμό όλων των απαραίτητων δράσεων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας.

Τέλος, έχει σχεδιαστεί εξειδικευμένος μηχανισμός παρακολούθησης και ελέγχου του Σχεδίου Δράσης, στο πλαίσιο του οποίου θα αποτιμώνται τα προβλεπόμενα μέτρα πολιτικής και θα βελτιώνονται, όπου κρίνεται σκόπιμο, διασφαλίζοντας την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί. Αναλυτική περιγραφή του μηχανισμού παρακολούθησης και ελέγχου δίνεται στο Κεφάλαιο 4 του παρόντος Σχεδίου Δράσης.

Διάσταση I: Προστασία καταναλωτών - Άμεση άμβλυνση των προκαλούμενων επιπτώσεων στα πλέον ευάλωτα νοικοκυριά

Τα μέτρα πολιτικής τα οποία προβλέπονται στο πλαίσιο της πρώτης διάστασης στοχεύουν το σύνολο των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών, με σκοπό την προστασία τους από ακραίες συνθήκες ενεργειακής ένδειας.

Το μεθοδολογικό πλαίσιο για την αποτίμηση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας, το οποίο παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 2, θα χρησιμοποιηθεί και για τον προσδιορισμό των ακραίων συνθηκών της ενεργειακής ένδειας.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ως νοικοκυριά πληττόμενα από ακραίες συνθήκες ενεργειακής ένδειας ορίζονται τα νοικοκυριά στα οποία το ποσοστό των εύλογων δαπανών διαβίωσης προς το εισόδημα είναι υψηλότερο από 150%. Σύμφωνα με τον ανωτέρω ορισμό, 24,3% του συνόλου των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών, δηλαδή 133 χιλιάδες νοικοκυριά για το έτος 2023, δύναται να θεωρηθεί ότι βιώνει ακραίες συνθήκες ενεργειακής ένδειας.

Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή των προβλεπόμενων μέτρων:

M1. Σχήμα κοινωνικού τιμολογίου και μετριασμός επιπτώσεων από την κρίση του κόστους ενέργειας (Οικονομικό μέτρο)

Σκοπό του μέτρου αποτελεί η παροχή προνομιακού κοινωνικού τιμολογίου προμήθειας ενεργειακών προϊόντων, με σκοπό την προστασία των πληττόμενων νοικοκυριών από ακραίες και έκτακτες συνθήκες ενεργειακής ένδειας.

Το μέτρο αποσκοπεί επιπρόσθετα στη διατήρηση και βελτίωση του σχήματος του κοινωνικού τιμολογίου για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας σε ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά με σκοπό (α) να αποφευχθεί η μετάπτωση νοικοκυριών στην κατηγορία των ενεργειακά φτωχών λόγω της δυσμενούς οικονομικής τους θέσης και (β) να μετριαστεί η ένταση της ενεργειακής ένδειας σε πληττόμενα νοικοκυριά μέσω της διευκόλυνσης πρόσβασης σε ένα ελάχιστο επίπεδο απαιτούμενων ενεργειακών υπηρεσιών.

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μέτρου, προβλέπεται η υιοθέτηση προνομιακής τιμής πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας για την περίπτωση των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών. Η προνομιακή τιμολόγηση αφορά στην ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας για την κάλυψη των αναγκών κύριας κατοικίας όλη τη διάρκεια του έτους. Σε κάθε περίπτωση, ο σχεδιασμός του συγκεκριμένου μέτρου προτείνεται σε συμμόρφωση με τις προϋποθέσεις οι οποίες τίθενται στις παρ. 4 και 5 του άρθρου 5 της Οδηγίας 2019/944/ΕΕ³⁰ αναφορικά με τις δημόσιες παρεμβάσεις στον καθορισμό των τιμών για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας.

M2. Δέσμη κανονιστικών μέτρων για την προστασία των πληττόμενων νοικοκυριών

Το μέτρο αποσκοπεί στην προστασία των πληττόμενων νοικοκυριών μέσω της θέσπισης και εφαρμογής κατάλληλων κανονιστικών μέτρων. Το μέτρο προβλέπει, τόσο τη συνέχιση των στοχευμένων κανονιστικών μέτρων που είναι ήδη σε ισχύ, όσο και την ενδεχόμενη ενίσχυσή τους, με σκοπό την αποτελεσματικότερη προστασία των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών.

Τα βασικά κανονιστικά μέτρα είναι:

- i) Διατήρηση της υφιστάμενης πρόβλεψης για την αυτόματη μετάπτωση των ευάλωτων οικιακών πελατών στο καθεστώς της Καθολικής Υπηρεσίας στην περίπτωση καθυστερήσεων στην αποπληρωμή των λογαριασμών ενέργειας, υπό την προϋπόθεση ότι καλύπτουν τις προϋποθέσεις του νόμου.

³⁰ Άρθρο 55 ν. 4001/2011 (ΦΕΚ Α' 179).

- ii. Καθορισμός ενός ορίου ελάχιστης κατανάλωσης ενεργειακών προϊόντων σε ετήσια βάση κάτω από το οποίο να απαγορεύεται η αποσύνδεση των πληττόμενων νοικοκυριών. Το συγκεκριμένο όριο δύναται να τροποποιηθεί σε περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και υψηλότερα επίπεδα ενεργειακής ένδειας.
- iii. Διευκόλυνση αποπληρωμής και υιοθέτηση ενός πιο ευέλικτου και ευνοϊκού πλαισίου διακανονισμού των ληξιπρόθεσμων οφειλών των πληττόμενων νοικοκυριών σε συγκεκριμένες περιπτώσεις (π.χ. δυνατότητα τμηματικής και άτοκης εξόφλησης βάσει ενός ποσοστού της μηνιαίας δαπάνης).

Διάσταση II: Αναπτυξιακή προοπτική - Δομική αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας: Δράσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την αύξηση της χρήσης ΑΠΕ

Τα μέτρα πολιτικής, τα οποία προβλέπονται στο πλαίσιο της δεύτερης διάστασης στοχεύουν στη μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας. Η επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου αναμένεται να υλοποιηθεί μέσω της συντονισμένης ενεργειακής αναβάθμισης των κτιρίων κατοικίας των πληττόμενων νοικοκυριών για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την ευρύτερη αξιοποίηση των συστημάτων ΑΠΕ για την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας χαμηλού κόστους.

M3. Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων κατοικίας των πληττόμενων νοικοκυριών και προώθηση εγκατάστασης συστημάτων ΑΠΕ για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών τους

Το μέτρο στοχεύει στην υλοποίηση παρεμβάσεων εξοικονόμησης ενέργειας και ΑΠΕ σε κτίρια ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών μέσω της παροχής οικονομικής ενίσχυσης.

Το μέτρο M3 αποσκοπεί στη δομική και μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας μέσω της παροχής οικονομικής ενίσχυσης για την προώθηση παρεμβάσεων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και της εγκατάστασης συστημάτων ΑΠΕ, με σκοπό την κάλυψη των συνολικών ενεργειακών αναγκών των πληττόμενων νοικοκυριών με τον αποδοτικότερο, τεχνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά, τρόπο. Το συγκεκριμένο μέτρο θα σχεδιαστεί με στόχο την ελαχιστοποίηση της ενδεχόμενης γραφειοκρατίας και του διαχειριστικού κόστους που απαιτείται για τη συμμετοχή των πληττόμενων νοικοκυριών, ενώ θα υποστηριχθεί από την υλοποίηση του μέτρου M7 διασφαλίζοντας την απρόσκοπτη συμμετοχή τους.

Το μέγιστο ποσοστό επιδότησης θα καθορίζεται λαμβάνοντας υπόψη την πραγματική δυνατότητα συνεισφοράς ιδίων κεφαλαίων από τα πληττόμενα νοικοκυριά για τη συμμετοχή τους στο συγκεκριμένο μέτρο. Για την περίπτωση των περιοχών σε δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση και για κτίρια ή /και οικισμούς με ειδικούς όρους (π.χ. σε ορεινές και νησιωτικές περιοχές) θα παρέχεται υψηλότερο ποσοστό επιδότησης. Επισημαίνεται ότι για τα νοικοκυριά που πλήττονται από ακραίες συνθήκες ενεργειακής ένδειας (νοικοκυριά στα οποία το ποσοστό των εύλογων δαπανών διαβίωσης προς το εισόδημα είναι υψηλότερο από 150%) το ποσοστό επιδότησης δύναται να ανέλθει σε 100%.

Οι βασικοί πυλώνες του συγκεκριμένου μέτρου περιλαμβάνουν την ενίσχυση, είτε συνδυαστικά, είτε μεμονωμένα, των ακόλουθων παρεμβάσεων εξοικονόμησης ενέργειας και ΑΠΕ:

- i. Ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού κελύφους
- ii. Εγκατάσταση ενεργειακά αποδοτικών συστημάτων θέρμανσης, ψύξης και παραγωγής ζεστού νερού χρήσης, όπως είναι κυρίως οι αντλίες θερμότητας και τα θερμικά ηλιακά συστήματα σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΕΣΕΚ.
- iii. Εγκατάσταση ενεργειακά αποδοτικών και έξυπνων συσκευών
- iv. Εγκατάσταση συστημάτων ΑΠΕ για αυτοκατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου 21 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001 για αυτοκαταναλωτές ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και του άρθρου 15 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/944 για ενεργούς πελάτες³¹.

Επιπρόσθετα, θα διευκολυνθεί η συμμετοχή των πληττόμενων νοικοκυριών σε σχήματα Απόκρισης και Διαχείρισης της ζήτησης, καθώς και η εγκατάσταση συστημάτων αποθήκευσης, με στόχο τη μεγιστοποίηση της αυτοκατανάλωσης μέσω ταυτοχρονισμού της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ.

Επισημαίνεται ότι θα προτεραιοποιηθεί η ανακαίνιση των κτιρίων κατοικίας με τη χαμηλότερη ενεργειακή απόδοση (worst performing buildings), συνδυάζοντας υλοποίηση παρεμβάσεων στο κτιριακό κέλυφος και την εγκατάσταση ενεργειακά αποδοτικών συστημάτων θέρμανσης, ψύξης και παραγωγής ζεστού νερού χρήσης με στόχο τη ριζική ανακαίνιση.

Ο έλεγχος της ποιότητας τόσο των εκτελεσθεισών εργασιών, όσο και των χρησιμοποιηθέντων υλικών θα αποτελεί βασική προτεραιότητα κατά την υλοποίηση του μέτρου.

Τέλος, θα διευκολυνθεί η ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών που μισθώνονται από ενεργειακά ευάλωτα νοικοκυριά, προκειμένου να αποτραπεί η ασύμμετρη αύξηση των ενοικίων και η πρόκληση εξώσεων ως συνέπεια της μετακύλισης του κόστους των παρεμβάσεων στους ενοικιαστές.

Μ4. Αξιοποίηση του θεσμού Κοινοτήτων Ανανεώσιμης Ενέργειας και Κοινοτήτων Πολιτών για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας

Στόχος του μέτρου είναι η επικαιροποίηση του θεσμικού πλαισίου και η παροχή κινήτρων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας μέσω του μηχανισμού των Κοινοτήτων Ανανεώσιμης Ενέργειας και Κοινοτήτων Πολιτών (εφεξής Κοινοτήτων).

Σκοπός του μέτρου είναι η παραγόμενη ενέργεια (ηλεκτρική, θερμική και ψυκτική) από ΑΠΕ να αξιοποιείται κατά προτεραιότητα για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών. Προς αυτή την κατεύθυνση, δρομολογείται η ενίσχυση των ΟΤΑ Α' βαθμού είτε μέσω της συμμετοχής τους ως μέλη σε υφιστάμενες (όπως για παράδειγμα στο πλαίσιο του προγράμματος «Απόλλων») ή νέες πρωτοβουλίες Κοινοτήτων. Συγχρόνως, θα

³¹ Άρθρο 14 ν. 3468/2006 (ΦΕΚ Α' 129) και άρθρο 137Β ν. 4001/2011.

υποστηριχθούν δράσεις των ΟΤΑ Α' βαθμού χωρίς την άμεση συμμετοχή τους σε Κοινότητες όπως είναι ενδεικτικά, η προσφορά γης/στεγών/εγκαταστάσεων και η παροχή τεχνογνωσίας.

Επισημαίνεται, ότι οι δράσεις στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μέτρου δύνανται να συνδυαστούν και με δράσεις βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης, ώστε να συμβάλουν στη για τη ριζικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας. Σε αυτή την περίπτωση, θα εξεταστεί η παροχή οικονομικής ενίσχυσης δημόσια χρηματοδότηση τμήματος μέρους της απαιτούμενης επένδυσης, η οποία πρέπει να καταβληθεί από τα πληττόμενα νοικοκυριά λόγω για της συμμετοχής τους των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών στους συγκεκριμένους τύπους κοινοτήτων.

Τέλος, ο θεσμός των Κοινοτήτων δύναται να αξιοποιηθεί για τον αποτελεσματικότερο σχεδιασμό και υλοποίηση στοχευμένων και καινοτόμων δράσεων ενημέρωσης και εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο.

Το συγκεκριμένο μέτρο θα συνδυαστεί με τις δράσεις για συμμόρφωση με τις προβλέψεις του ΕΣΕΚ αναφορικά με τη σύσταση ειδικού μηχανισμού παροχής τεχνικής και συμβουλευτικής υποστήριξης των Κοινοτήτων, την περαιτέρω προώθηση αυτών στους πολίτες, τον εντοπισμό και την εξάλειψη των εμποδίων στην ανάπτυξη τους καθώς και την συνεχή απλοποίηση και επικαιροποίηση του θεσμικού πλαισίου που τις διέπει.

M5. Καινοτόμα χρηματοδοτικά εργαλεία για την υλοποίηση δράσεων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης σε ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά

Σκοπός του μέτρου αποτελεί η υλοποίηση παρεμβάσεων εξοικονόμησης ενέργειας και ΑΠΕ σε κτίρια ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών μέσω της παροχής οικονομικής ενίσχυσης στο πλαίσιο καινοτόμων χρηματοδοτικών εργαλείων.

Το μέτρο αποσκοπεί στον σχεδιασμό και εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων δημόσιας ή/και μικτής/υβριδικής χρηματοδότησης (blended/hybrid finance) για την περίπτωση των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών.

Η δημόσια χρηματοδότηση θα στοχεύει στην ενεργειακή αναβάθμιση ομοειδών κατοικιών και τη διεξαγωγή ανταγωνιστικών διαδικασιών με σκοπό τη μείωση του κόστους υλοποίησης, λόγω των οικονομιών κλίμακος που θα δημιουργηθούν. Στο πλαίσιο της ενεργειακής αναβάθμισης, θα δρομολογηθεί η υλοποίηση των παρεμβάσεων εξοικονόμησης ενέργειας και ΑΠΕ, οι οποίες προβλέπονται στο πλαίσιο του μέτρου M3.

Η ιδιωτική χρηματοδότηση δύναται να προέλθει από τους παρόχους ενέργειας μέσω σχήματος χρηματοδότησης από τα τιμολόγια ενέργειας (on-bill financing).

Επιπρόσθετα, θα επιδιωχθεί η πιο ενεργή συμμετοχή των ΟΤΑ Α' βαθμού και των ΟΤΑ Β' βαθμού στη χρηματοδότηση των απαιτούμενων επενδύσεων μέσω σχήματος χρηματοδότησης από τους δημοτικούς φόρους (on-tax financing).

Διάσταση III: Δράσεις ενημέρωσης, εκπαίδευσης και συντονισμού

Τα μέτρα πολιτικής, τα οποία προβλέπονται στο πλαίσιο της τρίτης διάστασης, στοχεύουν στο σύνολο των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών, με σκοπό την πληρέστερη κατανόηση, τόσο των

γενικότερων ζητημάτων που σχετίζονται με τη χρήση και διαχείριση ενέργειας, όσο και των ειδικότερων ζητημάτων σχετικά με την ενεργειακή ένδεια.

Επιπρόσθετα, θα προβλεφθεί η αξιοποίηση των Υπηρεσιών Μιας Στάσης με σκοπό τον αποτελεσματικό συντονισμό όλων των απαραίτητων δράσεων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας.

M6. Διενέργεια στοχευμένων δράσεων ενημέρωσης και εκπαίδευσης

Σκοπός του συγκεκριμένου μέτρου είναι η υλοποίηση δράσεων ενημέρωσης και εκπαίδευσης σε πληττόμενα νοικοκυριά και επαγγελματίες, οι οποίοι απασχολούνται σε κλάδους σχετικούς με δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας. Η υλοποίηση του συγκεκριμένου μέτρου δύναται να συνδυαστεί είτε με το μέτρο M7, είτε με εναλλακτικά σχήματα όπως είναι η σύσταση ειδικών δικτύων με εμπειρογνώμονες.

Η υλοποίηση των συγκεκριμένων δράσεων θα πραγματοποιηθεί με την εμπλοκή όλων των φορέων, όπως είναι ενδεικτικά οι ΟΤΑ Α' βαθμού, οι ΟΤΑ Β' βαθμού, τα επιμελητήρια, οι επαγγελματικές ενώσεις, οι ενώσεις καταναλωτών, οι εκπαιδευτικοί φορείς, οι κοινότητες ανανεώσιμων πηγών και κοινότητες πολιτών κ.ά., οι οποίοι δύνανται να συμβάλουν στη διάχυση της υφιστάμενης τεχνογνωσίας, καθώς και στον εντοπισμό των πληττόμενων νοικοκυριών. Θα προτεραιοποιηθούν δράσεις σε περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και υψηλά επίπεδα ενεργειακής ένδειας.

Βασική στόχευση των δράσεων θα αποτελέσει η απρόσκοπτη συμμετοχή όλων των πολιτών, ενώ θα σχεδιαστούν κατάλληλα λαμβάνοντας υπόψη το διαφορετικό επίπεδο γνώσεων και ψηφιακών δεξιοτήτων. Προς αυτή την κατεύθυνση θα δρομολογηθούν δράσεις ενημέρωσης σε μαθητές για την αποτελεσματικότερη κατανόηση των παραγόντων που διαμορφώνουν την ενεργειακή ένδεια και τη δημιουργία κοινωνικής συνείδησης οδηγώντας σε πολλαπλασιαστική επίδραση στην προσπάθεια για την μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση του φαινομένου.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην πρακτική κατάρτιση και πιστοποίηση των επαγγελματιών εξοικονόμησης ενέργειας με σκοπό τόσο την ποιοτικότερη υλοποίηση των παρεμβάσεων, όσο και στην αποτελεσματικότερη προσέγγιση των πληττόμενων νοικοκυριών από την ενεργειακή ένδεια.

Προτεραιότητα θα δοθεί στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και στην εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών για την αποφυγή του κινδύνου στιγματισμού των πληττόμενων νοικοκυριών.

M7. Ίδρυση Υπηρεσιών Μιας Στάσης

Το μέτρο αποσκοπεί στην ίδρυση Υπηρεσιών Μιας Στάσης, με σκοπό την αποδοτικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Οι Υπηρεσίες Μιας Στάσης που θα συσταθούν δύνανται να παρέχουν ενδεικτικά σε πρώτη φάση τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- i. Επεξήγηση/αποσαφήνιση των λογαριασμών ενέργειας και παροχή συμβουλών σχετικά με τη μείωση των καταναλώσεων ενέργειας και την αποδοτικότερη χρήση της ενέργειας.
- ii. Ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οφέλη από την υλοποίηση παρεμβάσεων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και τη χρήση ΑΠΕ.
- iii. Παροχή πληροφοριών για το σύνολο των βημάτων που απαιτούνται για την υλοποίηση παρεμβάσεων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και τη χρήση ΑΠΕ συμπεριλαμβανομένων των δυνατοτήτων αυτοκατανάλωσης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας.
- iv. Πραγματοποίηση προκαταρκτικής ανάλυσης κτιρίου και ποσοτικοποίηση του εκτιμώμενου κόστους ανακαίνισης και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων.
- v. Παροχή πληροφοριών σχετικά με τα διαθέσιμα προγράμματα ενεργειακής αναβάθμισης και εργαλεία χρηματοδότησης.
- vi. Παροχή πληροφοριών και υποστήριξη για την προετοιμασία όλων των απαραίτητων εγγράφων για τη συμμετοχή στα υφιστάμενα προγράμματα χρηματοδότησης.
- vii. Παροχή πληροφοριών και υποστήριξη για τη συμμετοχή πολιτών σε Ενεργειακές Κοινότητες Πολιτών και Κοινότητες Ανανεώσιμης Ενέργειας με σκοπό την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας.
- viii. Καθοδήγηση για την επίλυση διαφορών και διεκδίκηση δικαιωμάτων ως καταναλωτές.
- ix. Διεξαγωγή συλλογικών παραγγελιών και διαπραγματεύσεων για την επίτευξη χαμηλότερων τιμών για την αγορά ενεργειακά αποδοτικού εξοπλισμού.
- x. Σύναψη εθελοντικών συμφωνιών με ενώσεις επαγγελματικών και παραγωγικών φορέων, με σκοπό τον κεντρικό σχεδιασμό των απαιτούμενων δράσεων και τη μεγιστοποίηση του οφέλους για τα πληττόμενα νοικοκυριά.

3.1. Σύνοψη μέτρων και πολιτικών

Από το γεγονός ότι ο αριθμός των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών ανήλθε σε περίπου 546 χιλιάδες το έτος 2023 σε συνδυασμό με τους σχετικούς στόχους του ΕΣΕΚ προκύπτει ότι τα σχεδιαζόμενα μέτρα και πολιτικές θα πρέπει να υποστηρίξουν 374 χιλιάδες νοικοκυριά για τη ριζική αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας έως το έτος 2030.

Για την επίτευξη των στόχων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας, οι οποίοι τέθηκαν στο πλαίσιο του παρόντος Σχεδίου Δράσης, απαιτείται η έγκαιρη και αποτελεσματική εφαρμογή των σχεδιαζόμενων μέτρων και πολιτικών, τα οποία συνοψίζονται στον Πίνακα 5.

Πίνακας 5: Σχεδιαζόμενα μέτρα έως το 2030 για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας.

Μέτρο	Αριθμός πληττόμενων νοικοκυριών
M1. Σχήμα κοινωνικού τιμολογίου και μετριασμός επιπτώσεων από την κρίση του κόστους ενέργειας	133 χιλ.
M2. Δέσμη κανονιστικών μέτρων για την προστασία των πληττόμενων νοικοκυριών	40 χιλ.
M3. Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων κατοικίας των πληττόμενων νοικοκυριών και προώθηση εγκατάστασης σταθμών ΑΠΕ για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών τους	120 χιλ. για συνδυασμό παρεμβάσεων στο κέλυφος και εγκατάσταση συστήματος θέρμανσης/ψύξης και 150 χιλ. για εγκατάσταση συστήματος θέρμανσης/ψύξης
M4. Αξιοποίηση του θεσμού Κοινοτήτων Ανανεώσιμης Ενέργειας και Κοινοτήτων Πολιτών για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας	24 χιλ. για συνδυασμό παρεμβάσεων στο κέλυφος και εγκατάσταση συστήματος θέρμανσης/ψύξης
M5. Καινοτόμα χρηματοδοτικά εργαλεία για την υλοποίηση δράσεων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης σε ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά	50 χιλ. για συνδυασμό παρεμβάσεων στο κέλυφος και εγκατάσταση συστήματος θέρμανσης/ψύξης
M6. Διενέργεια δράσεων ενημέρωσης και εκπαίδευσης	374 χιλ.
M7. Ίδρυση Υπηρεσιών Μιας Στάσης	374 χιλ.

3.2. Προϋποθέσεις για την αποτελεσματική υλοποίηση των επιλεγμένων μέτρων

Η υλοποίηση των προβλεπόμενων μέτρων προϋποθέτει την εμπλοκή διαφόρων φορέων και αρχών, οι οποίοι απεικονίζονται στο Διάγραμμα 8, με αποτέλεσμα να καθίσταται επιτακτική η ανάπτυξη ενός μηχανισμού διακυβέρνησης, ο οποίος θα διευκολύνει την επικοινωνία και συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων.

Η συνεργασία των συγκεκριμένων φορέων είναι κρίσιμη για τον εντοπισμό των πληττόμενων νοικοκυριών, τη διευκόλυνση της συμμετοχής των πληττόμενων νοικοκυριών στα σχεδιαζόμενα μέτρα πολιτικής και στη συλλογή των απαραίτητων δεδομένων για την αποτίμηση, τόσο των υλοποιηθέντων μέτρων, όσο και της εξέλιξης του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Προς αυτή την κατεύθυνση θα δρομολογηθεί η σύσταση ενός δικτύου εμπειρογνομόνων με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών σύμφωνα με τις προβλέψεις του Άρθρου 24 της

Οδηγίας (ΕΕ) 1791/2023. Το συγκεκριμένο δίκτυο εμπειρογνομόνων δύναται να παρέχει συμβουλές σχετικά με:

Εθνικούς ορισμούς, δείκτες και κριτήρια για την ενεργειακή φτώχεια, τους ενεργειακά φτωχούς και τους ευάλωτους πελάτες, συμπεριλαμβανομένων των τελικών χρηστών.

Την ανάπτυξη ή τη βελτίωση σχετικών δεικτών και συνόλων δεδομένων, συνδεδεμένων με το ζήτημα της ενεργειακής φτώχειας, που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται και να αναφέρονται στις εκθέσεις.

Μεθόδους και μέτρα για τη διασφάλιση της οικονομικής προσιτότητας του κόστους ζωής, την προώθηση της ουδετερότητας του κόστους στέγασης, ή τρόπους για να διασφαλιστεί ότι η δημόσια χρηματοδότηση που επενδύεται σε μέτρα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης είναι προς όφελος τόσο των ιδιοκτητών όσο και των νοικοκυριών των κτιρίων και των κτιριακών μονάδων, ιδίως όσον αφορά τα άτομα που πλήττονται από ενεργειακή φτώχεια, τους ευάλωτους πελάτες, των ατόμων σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και, κατά περίπτωση, τα άτομα που ζουν σε κοινωνικές κατοικίες.

Μέτρα για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση καταστάσεων στις οποίες συγκεκριμένες ομάδες πλήττονται περισσότερο ή διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να πληγούν από ενεργειακή φτώχεια ή είναι πιο ευάλωτες στις δυσμενείς επιπτώσεις της ενεργειακής φτώχειας όπως με βάση το εισόδημα, το φύλο, την κατάσταση της υγείας ή την ιδιότητα μέλους τους σε μειονότητα, καθώς και με βάση τα δημογραφικά στοιχεία.

Η έγκαιρη εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων για την κάλυψη της δημόσιας δαπάνης αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επιτυχία του εγχειρήματος, ενώ η δυνατότητα συμβολής των νοικοκυριών στα απαιτούμενα ίδια κεφάλαια ενδέχεται να παρουσιάσει ορισμένες προκλήσεις.

Για το λόγο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να εξετασθούν και να αναπτυχθούν κατάλληλοι μηχανισμοί υποστήριξης, ώστε τα νοικοκυριά να διευκολυνθούν ως προς την ανταπόκρισή τους στις χρηματοδοτικές απαιτήσεις των παρεμβάσεων.

Διάγραμμα 7: Εμπλεκόμενοι φορείς στην υλοποίηση των επιλεγμένων μέτρων.

4. Μηχανισμός παρακολούθησης και ελέγχου Σχεδίου Δράσης

Η παρακολούθηση της εξέλιξης του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας θα πραγματοποιείται μέσω του προσδιορισμού του αριθμού των νοικοκυριών, τα οποία εξακολουθούν να πλήττονται από το συγκεκριμένο φαινόμενο σε ετήσια βάση, και τη σύγκρισή του με το αντίστοιχο μέγεθος για το έτος αναφοράς.

Πιο συγκεκριμένα, έχει σχεδιαστεί ένας ολιστικός μηχανισμός παρακολούθησης, ο οποίος θα επιτρέπει ποσοτικοποίηση τόσο την “από την κορυφή στη βάση”, όσο και “από τη βάση στην κορυφή” της εξέλιξης του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας σε ετήσια βάση (Διάγραμμα 9).

Διάγραμμα 8: Πλαίσιο παρακολούθησης εξέλιξης φαινομένου ενεργειακής ένδειας.

Αρχικά, ο προσδιορισμός του αριθμού των νοικοκυριών, για τις ανάγκες της “από την κορυφή στη βάση” παρακολούθησης (top-down monitoring), θα πραγματοποιείται βάσει του Δείκτη I-II₂₀₂₅, αξιοποιώντας τα δεδομένα που συλλέγονται από την Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού σε ετήσια βάση, σύμφωνα με όσα παρουσιάστηκαν στο Κεφάλαιο 2.1.

Ο υπολογισμός των απαιτούμενων μεγεθών και η παρουσίαση του αριθμού των ενεργειακά φτωχών νοικοκυριών θα πραγματοποιείται από το ΚΑΠΕ και τα αποτελέσματα θα δημοσιοποιούνται μέσω του Εθνικού Παρατηρητηρίου της Ενεργειακής Ένδειας (www.energypoverty.gr) σε ετήσια βάση.

Το Εθνικό Παρατηρητήριο της Ενεργειακής Ένδειας θα αποτελέσει τη συνέχεια του Παρατηρητηρίου της Ενεργειακής Φτώχειας, το οποίο αναπτύχθηκε από το ΚΑΠΕ το έτος 2014 και είχε σκοπό την ενημέρωση του κοινού και των φορέων άσκησης πολιτικής σχετικά με τα επίπεδα της ενεργειακής ένδειας στην Ελλάδα. Στο Εθνικό Παρατηρητήριο της Ενεργειακής Ένδειας θα παρουσιάζεται η εξέλιξη των δεικτών, οι οποίοι αξιολογήθηκαν στο πλαίσιο του Κεφαλαίου 1.3 και παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 5, σε συνδυασμό με τους τέσσερις δείκτες του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου της Ενεργειακής Φτώχειας, ώστε να παρέχεται μια πιο ολοκληρωμένη απεικόνιση του πολυδιάστατου φαινομένου της ενεργειακής ένδειας.

Το Εθνικό Παρατηρητήριο για την Ενεργειακή Ένδεια θα είναι αρμόδιο για την κατάρτιση έκθεσης προόδου σε ετήσια βάση, στο πλαίσιο της οποίας θα αποτυπώνεται η εξέλιξη του φαινομένου της ενεργειακής ένδειας μέσω της εφαρμογής των προτεινόμενων διαδικασιών παρακολούθησης, τόσο “από την κορυφή στη βάση”, όσο και “από τη βάση στην κορυφή”. Οι εκθέσεις προόδου θα υποβάλλονται στον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας προς έγκριση το 2^ο τρίμηνο κάθε έτους, όπου θα παρουσιάζεται η επίτευξη του στόχου σε σχέση με το προηγούμενο έτος και θα προτείνονται οι καταρτιζόμενες προτάσεις σε περίπτωση σημαντικών αποκλίσεων.

Ταυτόχρονα, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της μεθοδολογίας παρακολούθησης “από τη βάση στην κορυφή” (bottom-up monitoring) θεωρείται κρίσιμης σημασίας για την αποτελεσματική αξιολόγηση των μέτρων και πολιτικών που θα υλοποιηθούν για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας.

Κομβικός αναμένεται να είναι ο ρόλος της Τεχνικής Ομάδας για την Ενεργειακή Ένδεια, η οποία θα αναλάβει τη διαχείριση του μηχανισμού παρακολούθησης και ελέγχου και την απρόσκοπτη εφαρμογή των προβλεπόμενων διαδικασιών, διασφαλίζοντας ότι το Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της Ενεργειακής Ένδειας θα εφαρμοστεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις και τους στόχους του ΕΣΕΚ έως το έτος 2030.

Η Τεχνική Ομάδα για την Ενεργειακή Ένδεια θα αναλάβει την αξιολόγηση των μέτρων και πολιτικών που εφαρμόζονται την περίοδο 2021-2030, ενώ θα είναι αρμόδια για τη διαμόρφωση προτάσεων με σκοπό είτε τη βελτίωση των υφιστάμενων μέτρων και πολιτικών είτε το σχεδιασμό και την εφαρμογή νέων αποδοτικότερων.

Η Τεχνική Ομάδα για την Ενεργειακή Ένδεια θα συμμετέχει στην εξειδίκευση των μέτρων και πολιτικών σε συνεργασία με τους αρμόδιους για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση φορείς. Οι συγκεκριμένοι φορείς πρέπει να ενσωματώνουν κατά τη φάση σχεδιασμού και υλοποίησης των μέτρων και πολιτικών τις βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν αυτά σύμφωνα με τις προβλέψεις του παρόντος Σχεδίου Δράσης. Οι προτάσεις εξειδίκευσης των μέτρων και πολιτικών θα ενσωματώνονται στις ετήσιες εκθέσεις προόδου.

Τέλος, η Τεχνική Ομάδα για την Ενεργειακή Ένδεια θα είναι αρμόδια για την συνεχή αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας του εφαρμοζόμενου δείκτη για τον εντοπισμό των πληττόμενων νοικοκυριών από την ενεργειακή ένδεια λαμβάνοντας υπόψη τη διαθεσιμότητα στοιχείων που σχετίζονται με τα ελληνικά νοικοκυριά. Στόχος θα αποτελέσει η βελτίωση του ορισμού με σκοπό τόσο την ενσωμάτωση επιπρόσθετων κοινωνικών χαρακτηριστικών των νοικοκυριών, όσο και την παρακολούθηση της εξέλιξης του φαινομένου σε τοπικό επίπεδο.

Παράρτημα Α: Εντασσόμενες κατηγορίες δαπανών στις εύλογες δαπάνες διαβίωσης

Οι ακόλουθες δαπανών εντάχθηκαν στον υπολογισμό των εύλογων δαπανών διαβίωσης:

- Όλες οι δαπάνες διατροφής (δημητριακά, γαλακτοκομικά προϊόντα, κρέας, ψάρια, έλαια και λίπη, φρούτα, λαχανικά, γλυκά κ.ά.) και των μη αλκοολούχων ποτών (καφές, τσάι, κακάο, μεταλλικά νερά, αναψυκτικά, χυμοί φρούτων, κ.ά.) καθώς και έξοδα σε καντίνες και κυλικεία εργασίας, σχολείων, πανεπιστημίων, γραφείων (καφέδες, αναψυκτικά, χυμοί, σάντουιτς, τοστ, τυρόπιτες, γλυκά, κ.ά.)
- Όλες οι δαπάνες ένδυσης και υπόδησης (αγορά ειδών ένδυσης και υπόδησης (ανδρικά, γυναικεία, παιδικά) καθώς και οι επιδιορθώσεις αυτών)
- Όλες οι δαπάνες που σχετίζονται με την κατοικία (ηλεκτρισμός, ύδρευση, θέρμανση, υλικά και υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής της κατοικίας)
- Όλα τα έξοδα κίνησης, συντήρησης και επισκευής μεταφορικών μέσων (καύσιμα, λιπαντικά, ανταλλακτικά, σέρβις κ.ά.) καθώς και τα ασφάλιστρα αυτοκινήτου-μηχανής)
- Όλες οι δαπάνες χρήσης αστικών και υπεραστικών μέσων μαζικής μεταφοράς (λεωφορεία, τρόλεϊ, ταξί, τρένα, τραμ, μετρό, επιβατικά πλοία κ.ά.)
- Δαπάνες που σχετίζονται με την επισκευή και τη συντήρηση των διαρκών αγαθών οικιακής χρήσης (έπιπλα, οικιακές συσκευές, κ.ά.)
- Όλα τα αγαθά για τη συνήθη οικιακή κατανάλωση (σαπούνια, απορρυπαντικά, είδη καθαρισμού, σκούπες, χαρτιά υγείας, χαρτομάντηλα, κ.ά.)
- Δαπάνες αγαθών και υπηρεσιών ατομικής καθαριότητας και καλλωπισμού (κομμωτήρια, κουρέια, ξυριστικές μηχανές, ξυραφάκια, οδοντόβουρτσες, οδοντόκρεμες, αρώματα, κολόνιες, καλλυντικά, αποσμητικά, σαπούνια μπάνιου, σαμπουάν κλπ) και λοιπά προσωπικά είδη (τσάντες, πορτοφόλια, γυαλιά ηλίου, ομπρέλες κτλ) καθώς και δαπάνες σχετικά με τα κατοικίδια ζώα (τροφές, λουριά, κ.ά.)
- Δαπάνες σχετικά με την ενημέρωση και τη μόρφωση (βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, είδη χαρτοπωλείου, γραφική ύλη, τετράδια, μολύβια, στυλό, κ.ά.)
- Όλες οι δαπάνες υπηρεσιών τηλεφωνίας και ταχυδρομικών υπηρεσιών (λογαριασμοί σταθερού τηλεφώνου, κινητού τηλεφώνου, internet, ταχυδρομείων, κ.ά.)
- Δαπάνες ειδών και υπηρεσιών υγείας (φάρμακα, παυσίπονα, επίδεσμοι, γάζες, θερμόμετρα, ιατρικές υπηρεσίες κάθε ειδικότητας, οδοντιατρικές υπηρεσίες, κτηνιατρικές υπηρεσίες κ.ά.)
- Όλες οι δαπάνες υπηρεσιών εκπαίδευσης (παιδικοί σταθμοί, φροντιστήρια, ξένες γλώσσες, εκπαιδευτικές εκδρομές κ.ά.)
- Δαπάνες υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας (γηροκομεία, ιδρύματα και σχολεία για άτομα με ειδικές ανάγκες, βρεφονηπιακών (παιδικών) σταθμών, παιδότοποι κ.ά.)

- Δαπάνες για λοιπές οικονομικές υπηρεσίες (αμοιβές φοροτεχνικών, διοικητικά τέλη, αμοιβές δικηγόρων, αμοιβές συμβολαιογράφων, συνδρομές σε επαγγελματικά σωματεία, ενώσεις, κ.ά.)

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 30 Δεκεμβρίου 2025

Ο Υπουργός

Ο Υφυπουργός

ΣΤΑΥΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΣΑΦΟΣ**